

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 9.

Onsdagen den 20 Februari 1878.

Kammaren sammanträdde kl. 12 middagen.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 16 och protokollet för den 13 i denna månad.

Upplästes två protokoll af följande lydelse:

År 1878 den 16 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse Riksdagens Justitieombudsman; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Förutvarande Justitieombudsmannen, Herr Advokatfiskalen N. A. Fröman 48 röster;

till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen N. A. Fröman blifvit till Riksdagens Justitieombudsman utsedd.

Patric Reuterswärd.

Charles Dickson.

C. Rhodin.

P. O. Hörnfeldt.

År 1878 den 16 Februari sammanträdde Kamrarnes valmän för att utse den man, som skall efterträda Riksdagens Justitieombudsman, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anstält nytt val af Justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt utöfva embetet under den tid Justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad; och befunnos, efter valsedlarnes öppnande, rösterna hafva utfallit sålunda:

Herr Advokatfiskalen Ture Arvid Billbergh, 48 röster;

till följd hvaraf Herr Advokatfiskalen Ture Arvid Billbergh blifvit till Riksdagens Justitieombudsmans efterträdare utsedd.

Patric Reuterswärd.

Charles Dickson.

C. Rhodin.

P. O. Hörnfeldt.

Herr Talmannen hemställde, att dessa protokoll skulle läggas till handlingarne, och Riksdagens Kanslideputerade anmodas låta uppsätta och till Kamrarne ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde, som ock underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om de förrättade valen; hvilket bifölls.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *Afzelius* medelst läkarebetyg styrkt sig vara tills vidare förhindrad att bevista Kamrarnes sammanträden.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Första hufvudtitel.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel.

1:sta punkten.

Ny aflöningsstat för Justitiedepartementets expedition.

Herr Wallenberg: Af skäl, jag tog mig friheten anföra den 24 Januari i denna Kammare, finner jag med ledsnad, att Stats-Utskottet icke har funnit anledning till att minska utgifterna på denna hufvudtitel. Man borde få Justitiedepartementet litet billigare i staten, sedan det visat sig, att derifrån uträttas så litet för afhjelpande af lagskipningens långsamhet och förbättringar i lagstiftningen, och jag hade hoppats, att man en gång skulle lyssna till den allmänna önskan om en större lifaktighet i Justitiedepartementet; men då jag finner, att icke Stats-Utskottet gjort det, och att icke någon allvarsam reservation finnes afgifven emot en förhöjning i utgifterna för Justitiedepartementet, vill jag icke göra någon framställning om nedsättning af den af Utskottet tillstyrkta siffran. Emellertid vill jag begagna detta tillfälle att fästa uppmärksamheten på den af Herr Justitieministern den 24 Januari meddelade uppgift, "att för närvarande arbeta två komitéer för särskilda delar af handelsrätten". För så vidt han menade den så kallade "Plimsollska komitén", så vet man väl, att framställningen om denna komité var påkallad mera af efterapningslust än af behof, ty den svenska handelsflottan har icke låtit sådana dåd komma sig till last, som skett inom den engelska handelsmarinen. Och om Herr Justitieministern med den andra komitén menade den, som blifvit nedsatt för revision af vaxlagstiftningen, så vill jag blott nämna, att den komitén var så mycket mindre påkallad af något behof för de svenska affärs-

förhållandena, som vår vexellagstiftning är ganska tillfredsstäl-
lande, och den svenska handelsverlden får se sig väl för, att en
ny lagstiftning i detta hänseende *icke må blifva försämrad* genom
samarbetet med de danska delegerade. Hela komitén tillkom,
som det säges, för att få en förändring i Danmarks vexellagstift-
ning, och en sådan uppmärksamhet mot detta vårt grannland
har jag icke något emot; men icke är det från regeringens sida
en åtgärd, som kan anses såsom ursäkt för regeringens overksam-
het i afseende på andra lagstiftningsfrågor.

Då det den 24 Januari af Herr Justitieministern yttrades en
synnerlig obenägenhet att försöka åstadkomma en lag om inteck-
ning i enskilda jernvägar, tager jag mig friheten omförmåla, huru
som för Finlands ständer blifvit framlagd en regeringsproposition
om inteckning i enskilda jernvägar. Nu vet enhvar, att Finlands
civilrätt hvilar på samma grunder som Sveriges; och hvad som i
det förstnämnda landet kan införas och icke är stridande mot
grunderna för dess äldre lagstiftning, borde väl också kunna åstad-
kommas här. Senaten, som förer den egentliga civila förvaltning-
en i Finland, har kunnat åstadkomma ett sådant förslag, men
vårt justitiedepartement har *icke* kunnat eller kanske snarare *icke*
velat göra det; och följderna af denna likgiltighet torde vi litet
hvar på upplefva en vacker dag, när man derpå är minst beredd.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Herr Ekman, Carl: Jag ber endast att få hänvisa till en
särskildt tryckt rättelse, innehållande att i denna punkt ett miss-
tag blifvit af Stats-Utskottet vid utskrifningen begånget i afse-
ende på förhållandet emellan Justitiekanslerns lön och tjänst-
göringspenningar; anhängande jag att, med observerande af denna
rättelse, enligt hvilken Justitiekanslerns lön skulle utgöra 6,000
kronor och *tjänstgöringspenningar* 2,000 kronor, Stats-Utskottets
hemställan måtte bifallas.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls med
den af Stats-Utskottet i afseende å Justitiekanslerns aflöning
vidtagna rättelse.

4:de punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Denna fråga var före äfven vid
sistförlutna riksdag; och af Första Kammarrens protokoll, delen
1, N:o 10, sid. 34—37, finner man, att efter en debatt, som icke
var så obetydlig, stannade Kammaren i det beslut att afslå Stats-
*Utredning af frågan om ersättning för nämndemans-
bestyret.*

Utredning af frågan om ersättning för nämndemansbestyret. (Forts.)

Utskottets framställning i ämnet. Beslutet fattades utan votering, och då det väl får antagas, att Kammaren nu hyser samma åsigt som i fjor, torde det vara onödigt att åter upprepa de skäl, som då anfördes och hvilka återfinnas i Kammarens protokoll. Jag får sålunda, med hänvisande dertill, hemställa, att Kammaren måtte afslå Stats-Utskottets förevarande framställning.

Herr Samzelius: I den af Herr Jan Magnusson vid förra riksdagen väckta och vid innevarande riksdag förnyade motion har såsom syftemål för hans framställning framhållits, att nämndemannabefattningen fortfarande skulle bibehållas åt häradets redbaraste och insigtfullaste män, hvarför han ock föreslog, att staten skulle öfvertaga aflöningen och betala 50 kronor till hvarje nämndeman. Denna siffra synes visserligen obetydlig, men då den skulle utgå till de 3,852 nämndemän, som finnas i riket, blir det ett icke ringa belopp. Lifligt instämmer jag med motionären i syftet för hans motion, men jag tror att hans syftemål svårligen kan vinnas på det af honom föreslagna sätt, utan att det tvärtom derigenom skall i väsentlig mån motverkas. Han har sjelf uttredt nämndemans-institutionens uppkomst, dess höga ålder; han har omtalat, att den förekom redan i de äldsta landskapslagarna, hvilka skrefvos på 1200-talet; och han har visat, hvilken betydelse för vårt land den haft och ännu har, om äfven i någon mån förminskad. Men han har utgått från den förutsättning, att det vore staten, som skulle aflöna nämndemännen, och detta är efter min åsigt icke riktigt. Denna befattning har från början varit ett förtroendeuppdrag, allt ifrån den tid då menigheten i massa deltog i lagskipningen, på samma gång den meddelade lagar för de fall, der sådana icke funnos.

Sedärmera uppdrogs åt vissa och kunnige förtroendemän att å häradets, tingslagets eller kommunens vägnar öfvervaka lagskipningen, och de tingsgästningspenningar, som då utgingo, bestodo, åtminstone i åtskilliga provinser, uti natura-prestationer, i sammanskott af matvaror. Beloppet deraf var dock icke bestämdt, hvarför redan under Carl XI:s tid man klagade öfver det missbruk, att häradshöfding och nämnd åtskildes, så snart de förtärt matförrådet, hvarigenom de ringare icke fingo sina saker pröfvade. Af samme konung bestämdes därför tingsgästningspenningarna för hvarje lagtima ting till 2 öre för hvar matlag eller rök, och han förständigade tillika häradshöfding och nämnd att icke resa från tingen, förrän alla saker blifvit pröfvade. I sammanhang härmed bestämdes ock, att af tingsgästningspenningarna skulle aftagas en tredjedel, hvilket belopp skulle inläggas i härads-kistan såsom godtgörelse för syner och biträde vid de under denne konungs tid icke sällan sammanträdande »kommissioner», äfvensom till ersättning åt de nämndemän, som deltog i lagmanstingen. Sedan på 1720-talet förändringar uti dessa bestämmelser blifvit vidtagna, fastställdes vid 1828—1830 årens riksdag tingsgästningspenningarna till något högre belopp af 12 skilling för hvarje matlag eller rök. Vid 1840 års riksdag, då åtskilliga

mindre afgifter afskaffades, åtog sig staten att tillskjuta hvad kommunerna förut utbetalt i tingsgästningspenningar, beräknadt efter medeltalet för de tio sista åren, men derigenom åtog sig staten ingalunda att aflöna nämndemännen med det belopp som skulle erfordras, om de komme att betraktas såsom statens tjänstemän, utan landskommunerna fingo blott en lindring i beskattning, motsvarande de förut hafda utgifterna för tingsgästningspenningarna. Tillförene hade kommunerna på landet, i likhet med hvad förhållandet var i städerna, sjelfva aflönat sina domare, såväl ordföranden som bisittarne, men derigenom uppkom den olikhet mellan städerna och landet, att de förra till fulla beloppet aflönade sina domare, under det landet befriades från en del af utgifterna för rättvisans skipande. De bötesandelar, som tillfölla nämndemännen, utgingo i allmänhet af häradets invånare, utan att staten derigenom kunde anses hafva iklädt sig någon skyldighet att aflöna nämndemännen. Vid införandet åter af nya strafflagen stadgades, att böterna skulle tillfalla kronan allena, hvaraf blef en gifven följd, att ersättning borde utgå från staten för de belopp, som förut domare och nämnd samt andra uppburit derifrån. Icke heller af denna omständighet förändrades nämndemansinstitutionen i minsta mån. Om jag trodde att en aflöning af 50 kronor vore tillräcklig för att få nämndemansinstitutionen att fortfarande vara hvad den bör vara, skulle jag icke motsätta mig densamma, men jag tror, att den kommer att förderfva, ja rent af upphäfva denna institution. Om nämndemännen komma att betraktas såsom löntagare, skall man först uppdraga en jämförelse mellan värdet af denna och andra befattningar, för hvilken jämförelse aflöningen kommer att läggas till grund. En vaktmästare aflönas med 1,100 kronor, en nämndeman deremot med endast 50 kronor. Således kommer han icke att stå högt på skalan såsom tjänsteman, utan kommer att anses endast såsom den ringaste betjent. Sedan kommer man att säga, det 50 kronor äro för litet, då ordföranden har så mycket, hvarföre man begär förhöjning deraf, ty om nämndemännen skola betraktas såsom tjänstemän, kommer man att fordra för dem detsamma som för alla andra tjänstemän, nemligen tillräcklig aflöning och tillräcklig sysselsättning. Vidare torde man komma att ifrågasätta, huruvida ett antal af 12 nämndemän är behöfligt på landet, då i städerna rätten är domför med 3 tjänstemän, ordföranden deri inbegripen, Allt detta skulle utan tvifvel komma att medföra nämndemansinstitutionens snara upphäfvande och landtdomstolarnas förvandlande till vanliga tremannadomstolar. Deröfver vore icke något att klaga, torde mängen säga, men jag tycker icke så. Af den erfarenhet jag har från den tid för omkring 20 år sedan jag skötte domarevärf, har jag funnit nämndemansinstitutionen, sådan den då var, mycket beaktansvärd och motsvarande det ändamål man dermed åsyftat. En ung domare finner nemligen ofta i dessa tolf hedersmän ett godt stöd för sina beslut, och han skulle hafva ganska svårt att reda sig, obekant som han ofta är med ortförhållanden och vanor samt stundom icke ens förstår betydelsen

Utredning af frågan om ersättning för nämndemansbestyret.
(Forts.)

Utredning af
frågan om
ersättning för
nämndemans-
bestyret.
(Forts.)

af vissa provinsialismer eller egendomliga talesätt, om han icke hade nämnden att vända sig till. Jag vågar påstå, att den aktningssjudande ställning, allmogen i vårt land intager, är till icke obetydlig del att tillskrifva den omständighet, att densamma från urminnes tider haft rättighet att deltaga i allmänna angelägenheter. Från det politiska har den väl under vissa tider varit utestängd, men aldrig från deltagandet i lagskipningen. Derigenom har lagkunskapen blifvit tillgänglig för hvar man, något som icke är förhållandet i andra länder. Af dessa 3,852 nämndemän äro de flesta sådane, som ofta nog vid nämndemansbordet åtnjutit sin första undervisning i lagkunskap, hvilken kunskap sedermera genom dem spridt sig till många tusende, och de hafva genom de uppdrag, som med denna befattning ofta stå i sammanhang, såsom förrättande af bouppteckningar och arfskiften, haft en mycket gagnande verksamhet inom sina kommuner. Jag tror att många af våra utmärktaste medlemmar i Medkammaren inhemtat sin första undervisning i lag och författningskunskap just vid nämndemansbordet. Nämndemännen hafva äfven haft ett mycket välgörande inflytande på folket genom att utöfva de funktioner, som i andra länder innehafvas af fredsdomare, och hvarigenom de förlikat många tvister, som eljest måst slitas af domstol. Detta komma icke tremannadomstolarna att uträtta, hvarför det skulle blifva nödvändigt, om sådana å landet infördes, att inrätta förlikningsdomstolar för att söka ersätta hvad nämndemansinstitutionen hittills uppfyllt. Om man vill rubba gamla institutioner, bör man noga tänka på följderna deraf.

I detta ämne har man talat i Lag-Utskottet, der en likartad fråga föreligger, och några hafva ansett att man borde aflöna nämndemännen, emedan det är en allt för aristokratisk institution, som utstänger de mindre bemedlade, som icke hafva råd till ekonomiska uppoffringar, från hedern att sitta vid domarebordet. Är det en aristokratisk institution i den mening att de bästa och yppersta skola sitta der, då har jag icke något mot en så beskaffad folkets aristokrati! men man säger äfven å andra sidan, att den är allt för demokratisk, att man väljer dem, som icke äro värde att sitta der, såsom hvarjehanda löst folk, till och med tjenstehjon, som innehafva den inkomst att de äro valbara. Ja, mine herrar, har nu folkets rättskänsla kommit derhän, att man väljer dertill de allra sämste, så är en aflöning af 50 kronor icke tillräcklig att rädda nämndemannainstitutionen, och då må den gerna, så vidt på mig beror, få falla.

Den af Stats-Utskottet föreslagna utredning medgifver jag gerna vara en klokhetsåtgärd, ty om den icke göres, kan frågan möjligen komma att i en handvändning afgöras genom gemensam votering på ett sätt, som icke vore för dess lösning tillfredsställande, och hvarigenom man utan att närmare tänka på saken kan komma att bevilja anslaget. Jag vill derfor icke motsätta mig en utredning i allmänhet, utan endast i den syftning motionären tänkt sig densamma, nemligen att förvandla ifrågavarande institution till en statens tjenstebefattning, och det är för att

utredningen icke må gå i denna riktning jag tillåtit mig att för en stund taga Kamrarnes tid i anspråk. Jag har, såsom sagdt, icke något emot en utredning, men då jag lemnar min röst för en dylik åtgärd, är det under den uttryckliga förutsättning från min sida, att det blifvande förslaget icke må innebära ett bifall till motionärens framställning. Hellre skulle jag se, att institutionen i möjligaste mån befriades från åligganden, som för densamma ursprungligen varit främmande, såsom nämndemännens skyldighet att deltaga i vägsyner och i följd deraf biträda åklagaren såsom vittnen rörande vägstyckenas beskaffenhet. Detta hörer icke till densamma, och genom dess afskiljande skulle man må hända få lämpliga personer att intaga dessa nämndemannabefattningar. Jag hoppas därför att den komité, som har sig uppdraget frågan om väghållningsbesväret, må hitta på något godt förslag i nämnda afseende. Om ersättningen för resor till gemensam tingstad i brottmål skulle något höjas, har jag icke heller något att deremot erinra, ty jag tror att, genom den tolkning författningarna i detta ämne på senare tider erhållit, den nu utgående ersättningen är allt för ringa.

Utredning af frågan om ersättning för nämndemansbestyret.
(Forts.)

Jag slutar med att upppepa, att då jag, i händelse votering skulle uppstå, nedlägger min röst för den af Stats-Utskottet föreslagna utredning, sker det icke af sympati för motionärens förslag, utan under förutsättning från min sida, att nämndemannainstitutionen måtte bibehållas såsom ett kommunalt förtroendeuppdrag och fortfarande hvila i lika värdiga händer, som jag anser den hittills hafva gjort.

Herr Ribbing, Sigurd. Såsom af den siste talaren blifvit omnämndt, har en motion, berörande samma ämne som det förevarande, varit remitterad till Lag-Utskottet, hvilket äfven gifvit nämnda Utskott anledning att taga frågan i betraktande. Det är därför som jag, efter att hafva afhört de två föregående talarnes framställningar, begärt ordet för några korta anmärkningar. Jag vill till en början säga, att jag dervid håller mig till frågan om till- eller afstyrkande af den kläm, som förekommer i Utskottets föredragna utlåtande, och icke till hvad af en eller annan motionär blifvit yttradt eller yrkadt, då det lärer vara angående denna kläm, som Kammaren skall fatta beslut. Hvad nu samma kläm angår, kan jag hvarken af dess ordalag eller af den föregående motiveringen — och jag må gerna tillägga det, ej ens af motionerna i ämnet — finna, att afsigten är att förvandla nämndemannainstitutionen till något slags embete eller offentlig syssla. Detta är icke yrkadt af motionärerne och allra minst af Stats-Utskottet; det har icke heller, på ena eller andra stället, talats om *lön* utan blott om *ersättning* åt nämndemännen. Den siste ärade talaren fruktade emellertid att, om en skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle gå i den riktning, motionärerne föreslagit, och föranleda deremot svarande åtgärd, följden skulle blifva, att nämndemännen blefve embetsmän, och han har lifligt utmålat de många faror, synnerligen för deras eget anseende, som deraf skulle uppstå. Jag skall

Utredning af
frågan om
ersättning för
nämndemans-
bestyret.
(Forts.)

icke upptaga tiden med pröfning af dessa faror, i fall nämndemännen blefve embetsmän, då — såsom redan nämnts — hvarken i motionen eller efter Utskottets förslag det är fråga om att göra dem till sådana. Jag skall endast bedja att med anledning af den ärade talarens yttrade farhågor få erinra om en enda sak. Utan att ingå i den långa historik, som han uppdragit, skall jag blott beträffande nämndemännen påminna om hvad i fråga om ersättning eller, såsom man kallat det, aflöning närmare före vår tid gällt och hvad som nu gäller. Det är bekant, att nämndemännen hafva dagtraktamente för vissa resor, till extra ting m. m., äfvensom att de åtnjuta befrielse från deltagande i hållskjutsen; och då detta förhållande förefunnits intill vår tid, så hafva nämndemännen ju således icke varit utan ersättning. Nåväl, har då denna ersättning demoraliserat institutionen, hafva nämndemännen blifvit ovärdiga sin befattning, eller har deras anseende sjunkit? Åtminstone icke bevisligen på grund af nämnda ersättning! Detta visar ju då de facto, att en ersättning kan gifvas, utan att institutionens, af den siste talaren så berömda aristokratiska natur försvunnit.

Hvad är åter nu frågan om? Det är derom, att tillse hvad som kan och bör lemnas såsom equivalent för den meranämnda ersättningen; och derom, huruvida sådan equivalent icke till äfventyrs behöfver något höjas utöfver värdet af den förstnämnda; och dessa frågor synas hafva goda skäl för sig. Det är bekant att, sedan nämndemannainstitutionen icke längre är bunden vid bönder, så kommer den ersättning, som dessa åtnjutit genom befrielse från hållskjutsen, icke med säkerhet alla eller ens största antalet af nämndemän till någon nytta, enär många eller möjligen flertalet af dem, som nu innehafva nämndemannabefattningen, icke äro betungade med denna hållskjuts; och det torde dessutom vara icke mindre bekant, att denna frihets upphörande i för denna Riksdag föreliggande betänkande angående skjutsen föreslås att upphöra. Det är häraf klart och ovedersägligt, att den fråga, som till afgörande föreligger, icke är den om att gifva nämndemännen lön, utan om att bibehålla, ehuru under en annan form, en ersättning, som de redan förut åtnjutit, men som, enär jemväl de, som icke äro bönder, äro kompetente till nämndemannabefattningen, numera icke kommer alla till godo. Om således en ersättning förut gifvits, hvarför skall man icke äfven nu kunna gifva den? Det synes mig tvärtom vara allt skäl att bibehålla densamma, då institutjonen ju *med* dess befintlighet befunnits vara bra och äfven nu nyss blifvit så storligen berömd.

Hvad vidare angår det yttrande i *motiveringen* till nu föreliggande punkt af Stats-Utskottets utlåtande, att man skall begära att tillses må, om ersättningen skall utgå af kronan eller kommunen, eller till äfventyrs delas, finner jag äfven ett sådant förslag hafva goda skäl för sig. Till en början vill jag erinra, att den ofvan omtalade ersättning, som hittills kommit nämndemännen till godo, utgått från kronan. Dertill skall jag, hvad nämndemannen beträffar, lägga den erinran, att om han ock gerna

må erkännas från början hafva varit en häradets representant vid lagskipningen, likväl, då han har skyldighet att närvara vid och på sitt sätt deltaga i denna — och lagskipning dock obestriddigen är ett statens göromål — allt för väl kan yrkas, att staten åtminstone icke skall vara främmande för den ersättning han för nämnda närvaro och deltagande åtnjuter.

Utredning af frågan om ersättning för nämndemansbestyret.
(Forts.)

Jag skall slutligen tillägga, att jag fäster vigt vid att någon ersättning af nämndeman erhålles, alldenstund derigenom, må hända i större mån än hitintills de facto torde kunna ske, möjliggöres en utsträckning af valen till nämndemannabefattningen.

Det kan ju nemligen allt för väl hända, att duglige och till befattningen önskvärde personer kunna finnas, de der dock icke äro i tillfälle att utan all ersättning taga emot detta uppdrag med den tids- och arbetsförlust, detsamma dock för med sig. Men då detta ej låter bestrida sig, synes det mig själfklart, att allra minst de, som säga sig ifrå för bibehållande af nämndemannainstituttionens "sant aristokratiska karakter i den bemärkelse, att de bäste blifva nämndemän", hafva något skäl att göra genomförandet af samma karakter beroende af en för nämnda sanna aristokrati så tillfällig egenskap, som den att vara nog *förmögen* för att utan hvarje ersättning kunna egna tid och krafter åt vissa prestationer för det allmänna.

För min del ber jag vördsamt att få yrka bifall till nu föredragna punkt af Stats-Utskottets betänkande.

Grefve af Ugglas: Jag har icke något att tillägga till den utredning af frågan, som en ärad talare i min närhet nyss lemnat, och ämnar ingalunda bestrida de åsikter han uttalat; men då denna fråga blifvit beredd på den afdelning af Stats-Utskottet jag tillhör, anser jag mig skyldig att redogöra för de skäl, hvarpå utskottet grundat sin framställning.

Jag torde då få återföra i Herrarnes minne, att vid förliden riksdag väcktes en motion af precis samma innehåll som den förevarande; och saken betraktades då ur åtskilliga synpunkter. I afseende på frågan, om ersättningen åt nämndemännen borde framdeles som hittills utgå af 2 särskilda fonder eller sammanföras under en titel, så hade nästan ingen något emot att ersättningen skulle utgå under *en*, sammanslagen titel. Den andra frågan var, huruvida en förhöjning i nämndemännens aflöning vore nödvändig. Afven detta kunde man under nuvarande förhållanden anse billigt; men då uppstod frågan: hvem skall betala denna förhöjning? Derom skilde sig åsikterna betydligt, i det somliga ville, att det skulle vara en kommunal angelägenhet, och andra åter ansågo att det tillkomme staten att bestrida denna utgift. En tredje synpunkt, hvarifrån saken betraktades, var, huruvida beloppet skulle vara fixt. Motionären hade föreslagit ett fixt belopp af 50 kronor, hvartill ersättningen skulle höjas. Hvad åter den saken beträffade, föreföll det litet hvar, att om en förhöjning skulle ske, borde man taga hänsyn till de olika förhållandena inom de olika orterna, då ju t. ex. resorna inom åtskilliga distrikt kunde vara kostsammare än i andra.

*Utredning af
frågan om ersättning för
nämndemans-
bestyret.*
(Forts.)

Då emellertid det kunde vara åtskilligt att säga om alla dessa frågor, ansåg man, att det vore bättre att begära en utredning af Kongl. Maj:t i frågan än att, genom att motsätta sig hvarje ändring uti nämnda hänseenden, möjligen framkalla en votering, som kunde hafva den påföljd en ärad talare nyss omnämde. Det var derföre Stats-Utskottet förra året tillstyrkte en skrivelse, lika med den nu föreslagna. Detta skrivelseförslag föll i denna Kammare, ehuru icke med särdeles stor majoritet, men godkändes i Andra Kammaren. Under sådana förhållanden ansåg Utskottet sig icke kunna frångå den mening, som Utskottet vid en föregående riksdag uttalat och som redan vunnit ena Kammarens understöd.

För min del tror jag, att, då i alla fall åtskilligt torde böra ändras i de nuvarande förhållandena — nemligen dels att ersättningen blefve något högre och dels att den lämpades efter det större eller mindre besvär den ene eller andre kunde hafva — det vore bättre att låta saken få en grundlig utredning än att möjligtvis, till föga fromma för saken, låta densamma komma under gemensam omröstning, innan frågan blifvit riktigt skärskådad, och sålunda åstadkomma ett resultat af beskaffenhet talaren bredvid mig antydt. Jag vågar således uttrycka den önskan, att Kam-maren måtte bifalla Stats-Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Om jag tager till ordet för att motsätta mig hvad Stats-Utskottet i denna punkt föreslagit, så torde Kam-maren finna, att dess eget, vid förra riksdagen fattade beslut gifvit mig anledning dertill; ty då Kammaren i fjor icke genom votering, men utan votering, och således med stor majoritet, omfattade den åsigten att Stats-Utskottets förslag borde afslås, kunde jag verkligen finna skäl till och vara befogad att antaga, att samma åsigt äfven nu skulle göra sig gällande, och att det således icke skulle vara förmätet att yrka afslag på samma framställning, som i fjor af Kam-maren afslogs. Utgången skall visa, om jag bedragit mig eller icke, men för min del står jag dock fast vid samma åsigt som förra året.

Då jag nu ber att få ingå i en granskning af sjelfva saken och hvad derom blifvit sagdt, tillåter jag mig att i första rummet fästa mig vid det tal jag hört om någon gemensam votering, som skulle åstadkommas och om någon klokhetsåtgärd som nu borde vidtagas, så att icke någon voteringsurna skulle komma att framflyttas m. m. dylikt. Hvad vi hafva att bedöma, det är, som jag tror, Stats-Utskottets betänkande, och jag kan icke se, att Stats-Utskottet deri nämner någonting om penningebelopp eller anslag eller att deri förekommer någonting, som kan gifva anledning till att den så kallade voteringsurnan skulle kunna i detta mål framflyttas. Jag anser således icke, att man vid detta tillfälle behöver fästa sig vid det omtalade förmenta klokhetsskälet.

Granskar man nu förhållandet med nämndemannainstitutionen, så finner man, att densamma uppehållits fordom nästan gratis, ty de tingsgästningspenningar, nämndemännen haft att dela med hä-

radshöfdingen, hafva, efter den erfarenhet jag vunnit under mina tingsförrättningar, utgjort ett ganska ringa belopp, en ren obetydlighet. I den mån flera syner och öfriga förrättningar tillkommit, har nämndemännens tunga i detta hänseende likväl blifvit lindrad, ty de få nu ersättning för många extra förrättningar och till och med för en del resor till urtima ting, då tingstaden ligger utom häradet. Men detta kan man ju icke kalla en aflöning, utan en lindring i nämndemännens utgifter i och för tienstens förrättande.

Utredning af frågan om ersättning för nämndemansbestyret.
(Forts.)

Det sades redan förra året ganska riktigt, att icke någon klagan sports öfver svårighet att till nämndemän anskaffa hederliga och lämpliga personer, och den omständigheten att numera kunna till nämndemän väljas personer, som icke äro jordegare, förändrar icke ställningen; ty för att vara valbar måste man dock hafva rösträtt vid kommunalstämma, och sådana personer måste dock tillhöra en klass, som icke kan hänföras till "drängar", såsom en talare behagade yttra. Jag är öfvertygad, att hederlige och duglige män alltid skola välvilligt åtaga sig detta uppdrag. Deremot, om man börjar att aflöna dem, så kommer hungern, medan man äter; och har man blott fått isen bruten, så att institutionen blifver aflönad, då komma anspråken på ökade löner, och då skall man klaga öfver obilligheten att, då t. ex. en kyrkvaktare har kanske 50 till 100 kronors lön, nämndemannen endast har 50 kronor.

Skulle man lägga denna aflöning på kommunerna, så vore det en orättvisa. Kommunerna hafva ju icke begärt någon förändring i de nuvarande förhållandena, och om en enskild motionär, som nödvändigt vill väcka en motion vid riksdagen och måhända icke har något annat ämne till hands, framkommer med ett dylikt förslag, så tror jag aldeles icke, att han får betraktas såsom talman för kommunerna. Om kommunerna skulle höras, så förmenar jag, att de skulle enhälligt säga, att de icke ville vidkännas någon utgift i detta hänseende.

Vidare och för att göra saken värtaligare och vackrare säger man, att det skulle undersökas, om aflöningen borde vara lika för hvarje nämndeman eller om den till sin helhet eller delvis kunde afpassas efter den olika tunga, som med uppdraget vore förenad. Då skall det förmodligen hänskjutas till landstingen att bestämma om denna sak. Landstingen, som redan hafva en politisk makt, komma att, genom hänskjutande dertill af en mängd ekonomiska frågor med afgörande rätt i anseende till bestämmande om och utdelande af ekonomiska fördelar, förvandlas till en korporation så sammansatt, att dess inflytande på landets angelägenheter kan blifva af den mest skadliga beskaffenhet. Jag är öfvertygad om, att den väg, man inlagit med afseende på landstingen, redan är sådan, att den kommer att leda till skadliga följder, och hvarje ytterligare steg på denna bana bör man efter bästa förmåga motsätta sig.

Det skulle också blifva en utredning. Hvad skall då Kongl. Maj:t eller en komité utreda? Att nämndemännen skola erhålla full godtgörelse för sitt besvär? Den nuvarande godtgörelsen är

Utredning af
frågan om er-
sättning för
nämndemans-
betyret.
(Forts.)

icke, om full godtgörelse skall ega rum, alldeles tillfredsställande, det medgifves, och den saken behöfver således icke någon utredning. Hvad är då att utreda? Ja, det må Stats-Utskottet och motionären utreda, om de kunna; men det torde blifva svårt. Frågan reducerar sig helt enkelt derhän: är det nyttigt och tjenligt att nämndemannainstitutionen förvandlas till en aflönad inrättning? För min del svarar jag derpå nej. Denna institution är på sätt och vis en kommunal inrättning; och skola vi nu börja aflöna kommunernas tjänstemän, då just kommunalförfattningarne hvilat på den förutsättningen, att dessa tjänstemän skola vara utan ersättning? Öppnar man en dörr i det hänseendet, så kommer man snart att rycka upp allesamman. Kommunerna komma alldeles icke att älska en sådan ökad beskattning, och blir det staten som skall betala dem, så tror jag, i likhet med en föregående talare, att nämndemannainstitutionen kommer att försvinna eller förvandlas till något helt annat. Men den frågan föreligger icke nu och torde icke så snart kunna bringas å bane. Vill man göra en sådan förändring, då är det bättre att säga rent ut, att man önskar en annan domstolsinrättning, än att på omvägar söka komma till detta mål.

Nu säger man, att en sådan skrifvelse betyder icke så mycket. Jag tror, att vi hafva tillräcklig erfarenhet af att skrivelser från Stats-Utskottet betyda ganska mycket, och i alla fall bör man väl icke skrifva, utan att man vet att det är till någon nytta eller något gagn. Då jag icke är öfvertygad om nyttan af en sådan skrifvelse, utan fast mera tror den vara ganska onyttig, vill jag, utan att bry mig om, huruvida institutionen är aristokratisk eller demokratisk — hvilket jag ej anser höra hit — tillstyrka afslag å Stats-Utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen propositioner på dessa yrkanden, hvilka propositioner med många ja och nej i blandning besvarades; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt på enahanda sätt besvarats, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 4:de punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—33;
Nej—61.

*Utredning af
frågan om er-
sättning för
nämndemans-
bestyret.
(Forts.)*

5:te punkten.

Herr Ekman, Carl, begärde ordet och yttrade: Herr Talman! Mine herrar! Jag anhåller att vid föredragningen måtte iakttagas de rättelser, som af Stats-Utskottet blifvit gjorda i afseende på denna del af Utskottets utlåtande. Det har nemligen inträffat, att, vid behandlingen af Kongl. Maj:ts förslag angående delning af domsagorna i Jemtland, Utskottet i sitt deröfver afgifna utlåtande tillstyrkt en delning af Norra Jemtlands domsaga och likaledes en delning af Södra Jemtlands domsaga, hvaraf således efter ordalydelsen skulle kunna dragas den slutsats, att meningen varit att i två lika delar fördela hvardera af dessa båda domsagor. Kongl. Maj:ts proposition innehåller emellertid, att hela Jemtlands län skulle fördelas i fyra domsagor, och för att nu icke gifva anledning till någon tvetydighet, har derfor Stats-Utskottet hemställt att, i stället för mom. *c* och *d*, Riksdagen behagade fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med mom. *c* i den till Stats-Utskottets utlåtande bifogade rättelsen, och deraf följer då, att det i Utskottets utlåtande upptagna mom. *e* i stället blifver mom. *d*.

Sedan öfverläggningen i fråga om sättet för de under denna punkt intagna momentenas föredragning förklarats slutad, hemstälde Herr Talmannen, att vid föredragningen af dessa moment skulle iakttagas den rättelse i afseende å momenten *c*, *d* och *e*, som Stats-Utskottet i ett särskilt tryckt blad vidtagit; hvilket bifölls.

Mom. a.

Herr Sundell: Jag för min ringa del kan icke biträda den i Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof föreslagna delning af Kungadömet's domsaga och sålunda icke heller den i nu föredragna punkten af Stats-Utskottets betänkande gjorda hemställan derom.

*Delning af
Kungadömet's
domsaga.*

I denna domsaga bo visserligen 80,000 människor, ett antal som icke obetydligt öfverstiger hvad hvarje domsaga i riket innehåller, men domsagan är icke större, än att den i längd håller 11 mil och i bredd omkring 6 mil, hvilket område väl icke kan anses synnerligen stort, då, som bekant, Södermanland är välsignadt med jernvägar och andra lätta kommunikationer; och vid frågor om domsagors delning tror jag, att hänsyn icke så mycket får tagas till invånarnes antal och domsagans vidd, utan man bör mest

Delning af Kungadömet fästa sig vid antalet af de vid domsagens häradsrätter handlagda mål.

domsaga.
(Forts.)

Om man nu går till chefens för Kongl. Justitiedepartementet underdåniga embetsberättelse för år 1875, så befinnes, att i Kungadömet's domsaga s. k. "andra tvistemål" — hvilka alla icke behöft vara synnerligen tvistiga och säkerligen icke heller varit det — utgjort ett antal af 97 och brottmål 204. Då nu är föreslaget, att till Jönåkers, Rönö och Hölebo härad jemväl skall läggas Daga härad från Lifgedingets domsaga, så måste jag också tillse, om en sådan delning af denna domsaga kan anses nödvändig, och finner då, att antalet af "andra tvistemål" år 1875 der varit 148 och brottmålen 171, samt sålunda brottmålen för hela länet 375, hvar af dock endast 13 varit af gröfre beskaffenhet.

Nu är det visserligen sant, att "*ansöknings- och anmälningsärenden*", hvarmed man förstår ansökningar om inteckningar, lagfart och förmynderskap, testamentsbevakningar m. m., för år 1875 uppgått i Kungadömet till 2,194 och i Lifgedinget till 1,450; dessa tal äro visserligen icke små, men sådana mål göra dock domaren föga hufvudbry, ehuru väl expeditionen tager sin tid. För att emellertid visa, att af ansökningsärendenas mängd icke någon anledning förefinnes till domsagens klyfning, vill jag återöpa, att i nyligen reglerade domsagor, t. ex. Fryksdalen i Wermland och Hedemora i Kopparbergs län äro, i hvardera domsagan, ansökningsärendena flera än i Kungadömet's domsaga.

Jag vet väl, att Kammaren icke vill, att man skall i ett anförande som detta komma med mycket siffror, och jag vill därför icke göra det, ehuru jag ur de tre föregående årens embetsberättelser skulle kunna meddela åtskilligt, men jag vill blott nämna, att sifbertalen föga divergera från de ur 1875 års berättelse nu anförda. Södermanlands läns landsbygd står i Justitieministerns berättelse mycket lågt: antalet rättegångar är med afseende på invånarnes antal på långt när icke så stort som i andra län; det är en hedersplats för Södermanlands läns landsbygd, som den länge innehaft och antagligen kommer att fortfarande behålla.

Jag har vidare särskildt fäst mig dervid, att Landshöfdingeembetet i Södermanlands län afstyrkt den ifrågasatta delningen samt att af de 18 Svea Hofrätts ledamöter, som deltagit i beslutet om det till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtandet i ämnet, 10, bland dem t. f. presidenten, afstyrkt delningen, och endast 8 tillstyrkt densamma.

Landshöfdingeembetet i Södermanlands län upplyser att, för den händelse att Jönåkers, Rönö och Hölebo härad skulle utgöra en domsaga, så blefve nu rättegångsdagarne årligen sammanlagdt 9, utom de s. k. sluttingsdagarne, och äfven om Daga härad tilläggas, föranledes icke deraf någon särdeles stor förändring. Kammaren behagade finna, att man på en landtdomare kan hafva betydligt större fordringar, än att han sitter i domstolen 12 dagar på året; detta är alldeles för litet, och på våra landtdomare ställas också i allmänhet vida högre fordringar.

Dessa skäl, "sammanlagda och med hvarandra jemförda", som

det på juristspråket heter, hafva gjort, att jag för min del får yrka afslag på den nu föreslagna punkten i Stats-Utskottets betänkande.

*Deining af
Kungadömetts
domsaga.
(Forts.)*

Herr von Kræmer: Jag hade knappt trott, att om denna punkt någon diskussion skulle uppstå, eller att här någon röst skulle höjas för att bestrida Stats-Utskottets tillstyrkan till detta förslag.

Stats-Utskottet har i sitt utlåtande åberopat den utredning, som i de den Kongl. propositionen om statsverket bilagda statsrådsprotokoll blifvit gjord angående denna fråga, och mig synes denna utredning så talande och tillräcklig, att ingen invändning deremot borde hafva gjorts. Kan det väl vara rimligt att, då det erkännes, att folkmängden i denna domsaga är betydligt större än i hvarje annan domsaga, samt då vidare befolkningen uttryckt en enhällig önskan, att domsagan måtte delas, under sådana förhållanden motsätta sig förslaget derom? Om samma befolkning i afseende på brottmålen är fredlig, icke bör den väl därför straffas genom att få sina civila mål långsammare utredda än annorstädes!

Icke heller är den siste ärade talarens uppgift, att Landshöfdingeembetet i Södermanlands län afstyrkt den föreslagna delningen, fullt korrekt: dess utlåtande går ej ut på ovillkorligt afslag, ty det säges deri, "att embetet likväl instämde i önskvärdheten deraf, att denna fråga bringades till den af sökanderne äskade lösning, så snart omständigheterna lämpligen sådant medgäfvé".

Jag hemställer, om icke med dessa omständigheter måste menas just dem som nu äro för handen, eller att domsagan är ledig; det är ett tillfälle, som man verkligen icke bör låta gå sig ur händerna. Af Landshöfdingeembetet är tillstyrkt en förändring i den ursprungligen föreslagna delningen, nemligen så, att Daga härad skulle skiljas från Lifgedingets domsaga och läggas till den ifrågakända Jönåkers, Rönö och Hölebo härads domsaga. Om denna öfverflyttning af Daga härad är väl egentligen icke nu fråga, men medan jag har ordet vill jag nämna, att äfven för denna del af förslaget starka skäl tyckas tala, då, såsom Landshöfdingeembetet anfört och äfven Statsministern i sitt anförande till protokollet vid den Kongl. propositionen, yttrat, länets folkmängd derigenom skulle blifva temligen lika fördelad på de särskilda domsagorna. Jag tror mig därför icke nu, då, som sagdt, de skäl, som redan varit Kammaren i tryck tillgängliga, synas mig så talande, och Kammaren säkerligen äfven beaktat dem, böra vid denna tid på dagen med längre argumentation fördröja frågans afgörande, utan inskränker mig till att yrka bifall till hvad Stats-Utskottet i denna del föreslagit.

Grefve Mörner, Oscar: Det troddes visserligen, att ingen röst skulle höja sig mot föreliggande förslag, men *en* har dock redan höjts och här kommer nu en till, huru ringa den än må vara.

*Delning af
Kungadömet's
domsaga.*
(Forts.)

Hvad nu angår delningen af denna domsaga, beder jag att få erinra, att densamma af ålder varit *en* domsaga; detta kan visserligen sägas om alla som nu äro i fråga, men dervid måste medgifvas, att i Medelpad och Jemtland finnas verkligen mycket stora afstånd, besvärliga vägar eller, med ett ord, besvärligheter af många slag, men dylika svårigheter förefinnas icke i Södermanland; der finnas jernvägar, som stryka rakt genom landet och underlätta förbindelsen mellan dess olika delar. Vidare är det sagdt, att domsagan är den folkrikaste i landet; icke förty har dock erfarenheten visat att *en* domare kunnat sköta densamma; en tillförordnad domare har nemligen, för så vidt jag vet, ensam skött den under många år med de krafter, som Vår Herre honom förlänt, och som antagligen icke varit af ovanlig art.

Nu vet man också, att processernas antal betydligt förminskats; man kan visserligen säga, att de kunna växa upp igen, och detta är väl möjligt, men man måste dock hufvudsakligen fästa sig vid de förhållanden man har för ögonen: tingen äro så små, att vid Stensjö, tingstället för Oppunda härad, hvilket härad dock har 32,000 invånare, der räcka tingen nu ibland blott *en* dag, och så har varit förhållandet under många år; i Rönö härad äro de lika korta; i Hölebo också mycket små och i Jönåkers och Willättinge härad äro tingen icke heller stora. Således har domaren i dessa fem tingslag tillsammans öfver hufvud taget sannolikt icke mera än åtta eller nio rättegångsdagar och således, efter tre tingsturer om året, 24 eller 27 tingsdagar. Kan man då verkligen anse, att han är allt för mycket betungad, i synnerhet då de så kallade anmälningsärendena, efter hvad upplyst blifvit, icke äro flera än hvad fallet är i domsagor, som icke blifvit ifrågasatta att delas.

Skulle man nu vilja sammanslå domsagorna till två tingslag, och låta två à tre härad i hvartera tingslaget förena sig om ett gemensamt tingställe, så tror jag, att man utan synnerlig svårighet skulle kunna införa tingsturer efter den nya metoden.

Likvisst får jag lof att erkänna, att jag för min del icke skulle haft alldeles så mycket att invända mot den ifrågasatta delningen, om det icke funnes *ett* viktigt skäl, som jag redan antytt vid remissen af Kongl. Maj:ts proposition, och det är, att jag icke älskar åtgärder, hvarigenom representanternes antal vid riksdagen ökas.

Detta antal utgör för närvarande 330, och för ett icke folkrikare land, än Sverige är, anser jag 330 representanter vara fullt tillräckligt; blir rikets folkmängd en gång mycket större, t. ex. 8 millioner, då bör naturligtvis äfven representanternes antal ökas, men detta är ännu för tidigt, ty vi äro långt ifrån den nämnda folkmängdssiffran; utan — såsom jag redan sagt — efter vår folkmängd och våra förhållanden tyckes mig, att antalet af svenska folkets representanter är stort nog.

Delar man nu denna domsaga, så få vi för Oppunda och Willättinge härad ovilkorligen två riksdagsmän; Jönåkers, Rönö och Hölebo härad få, om Daga härad lägges till, också två. Då

kan möjligen inträffa, att antalet riksdagsmän för Lifgedingets domsaga kommer att minskas, så att derifrån blott kommer en, och då blifver tillökningen i sin helhet endast *en*. Men folk-mängden i Lifgedinget blir ändå så stor, att man kan beräkna att den snart kommer att uppgå till öfver 40,000, och då har Södermanland ensamt tillökadt representationen med två riksdagsmän.

Huru förhållandet kan vara inom de andra domsagorna, lem-nar jag derhän; angående deras delning har jag icke funnit skäl att för min del yttra mig afstyrkande.

Men emellertid, på dessa skäl och särskildt med afseende fäst på den inverkan på representanternas antal, som af den föreslagna delningen måste blifva en följd, kan jag för min del ej annat än förena mig med Herr Sundell i att yrka afslag på den föredragna punkten af Stats-Utskottets utlåtande.

Grefve Hamilton: Jag är visserligen icke nog anspråkslös att tro, att majoriteten alltid har rätt; men för ombytes skull kan det vara angenämt att någon gång tillhöra flertalet, och inom Oppunda härad är den önskan jag hyser om domsagans delning så allmän, att jag trodde den vara enhällig, ända till dess jag hörde den siste ärade talaren. Det är visserligen sant, att målens — synnerligen brottmålen — antal icke synes stort inom Kunga-dömet's domsaga, men det bör dock icke leda dertill, att vi, som bo inom dessa härad, skola bestraffas med andra olägenheter, om det befinnes att en delning af domsagan i öfrigt verkligen är önskvärd.

Jag kan visserligen icke fullkomligt uppgifva skälen dertill, men det vissa är, att under 30 år, som jag haft egendom inom denna domsaga, har aldrig någon ordinarie domare ensam kunnat sköta hela domsagan, utan ständigt hafva tillförordnade domare skött en del deraf. Under de sista åren har den ordinarie domaren aldrig skött domsagan, utan det har varit en ständig omvexling af vikarierande domare och, om man också icke haft det ringaste skäl att beklaga sig öfver det sätt, hvarpå de skött tjensten, så är det dock en väsentlig olägenhet för en ort att aldrig känna sin domare. Det inflytande, som en domare kan hafva, då han en längre tid skött samma befattning, så att han känner domsagans invånare och blifvit af dem känd, är så stort, att vi med afseende härpå tro oss hafva giltigt skäl till klagan. Man har aldrig vetat, hvem som för tillfället varit domhafvande i det eller det häradet och hvar han bodde, utan då man behöft vända sig till domaren i någon angelägenhet, har man först genom korrespondens med bekanta inom residensstaden i länet fått skaffa sig underrättelse härom. Om under sådana omständigheter domsagans invånare hafva önskat en delning, torde det icke vara underligt. Då den petition, som föranledt Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, uppsattes, var jag bland dem som undertecknade densamma, och jag kan säga att vid landstinget, der detta skedde, fans det icke en enda landstingsman från något af dessa härad, som uttalade

*Delning af
Kungadömetts
domsaga.
(Forts.)*

några betänkligheter, utan den allmänna önskan var, att en delning af denna högst betydliga domsaga måtte blifva genomförd.

En talare har såsom skäl mot delningen anmärkt, att derigenom riksdagsmännens antal skulle komma att förökas, och det är ganska sant. Det må vara en olägenhet, men den är af den beskaffenhet, att den i alla fall icke kan undvikas, och man torde ej böra ordna domstolarne i landet med afseende på ett förhållande, som är i Riksdagsordningen bestämdt.

Särskildt med afseende på denna domsaga vill jag ej bestrida, att bland de orsaker, hvarför jag numera önskar en delning deraf, äfven ingår tanken på riksdagsmannaval. Oppunda och Villåttinge härads valkrets har, visserligen mot min röst, beslutat att antaga det omedelbara valsättet. Då ligger det i sakens natur att, emedan man i ett så stort valdistrikt som detta icke uti den ena socknen känner hvad man tänker uti den andra, en stor skiljaktighet vid valet kommer att uppstå, och derigenom den största socknen möjligen ensam bestämma valets utgång. Endast om valkretsen blir förminskad, kan valet sålunda verkligen blifva ett uttryck af de flestes mening.

Jag kan således för min del ej önska annat, än att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Jag har föga att tillägga till hvad af Herrar Kræmer och Grefve Hamilton redan blifvit yttradt. Det förhåller sig verkligen så, som af den förste ärade talaren blifvit anmärkt, att de siffror, som uti den offentliga embets-berättelsen angifva domarens verksamhet uti den nu ifrågavarande domsagan, icke äro så betydliga, att de synas påkalla en delning af domsagan. De äro tvärtom så underbart små, att denna omständighet gifvit mig anledning att på enskild väg söka få reda på, huru det kunde komma sig, att en så stor befolkning hade så få rättegångsärenden, och man har då sagt mig, att det till stor del vore beroende af den siste ordinarie domarens förmåga att från tingen aflägsna advokater och att sjelf agera såsom ett slags förlikningsdomare, i synnerhet under de tider, då han hade tjänstledighet. Följden häraf var, att få mål förekommo vid domstolarne, men domarens tid var icke desto mindre mycket strängt upptagen. Det är naturligt, att en domares tid dessutom måste mycket upptagas af många andra göromål uti en så folkrik domsaga, såsom att hålla reda på förmynderskap och en del sådana ärenden. Det har också visat sig, att under många års tid, då den siste ordinarie domaren haft tjänstledighet, Hofrätten ansett lämpligt att förordna två särskilda vikarier för att förestå särskilda delar af domsagan.

Ehuru jag med afseende å dessa siffror samt afstyrkandet från Hofrätten var tveksam, huruvida från rättskipningens synpunkt tiden kunde vara inne att göra framställning till Kongl. Maj:t om denna domsagas delning, lät jag dock mina betänkligheter vika för de uttalade önskningarne från en så stor del af

rikets befolkning, hvars rätt till en ändamålsenlig lagskipning här var i fråga. Det har här visserligen sagts, att dessa önskningsningar icke vore enhälliga, men till Kongl. Maj:t har åtminstone icke kommit annat än en enhälligt uttalad önskan, då samtliga häradsboarne blifvit satta i tillfälle att yttra sig angående den här ifrågavarande förändringen.

Vidare har här gjorts den anmärkning, att man icke borde bifalla Kongl. Maj:ts framställning, derföre att det skulle förändra ett ökande af representant-antalet. Såsom den siste ärade talaren antydde, torde icke en sådan beräkning böra tagas i betraktande vid indelningen af domsagor. De politiska rättigheterna i detta afsende få enligt min tanke den bästa utveckling, om de blifva en naturlig följd af en ändamålsenlig indelning af de lokala valkretsarne. Det torde föröfrigt icke vara fullt riktigt att begränsa antalet af *landets* representanter vid den siffran, som erhöles först då den nya Riksdagsordningen infördes, då antalet representanter från *städerna* ökas i betydlig grad. Sedan denna Riksdagsordning trädde i kraft har antalet representanter för *städerna* i Andra Kammaren redan ökat med 5, och vid nästa val kommer det, till följd af ny indelning af städernas valkretsar, ytterligare att ökas med 2, under det *landets* representanter i antal ökas endast med 3, och om den nu föreslagna förändringen går igenom, blir dock blott en ökning af 5. Fördelen ligger således dock afgjort på städernas sida.

För min del anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets nu ifrågavarande hemställan.

Herr von Kræmer: På första raden af det utaf mig citerade utdrag af protokollet öfver justitiedepartements-ärenden talas om "en af *samtliga* landstingsmännen inom Kungadömet's domsaga af Södermanlands län i underdånighet gjord ansökning, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en delning af nämnda domsaga kunde befinnas lämplig och af behovet påkallad". Jag kan således icke fatta den af en föregående talare gjorda invändning, att det icke skulle vara en allmän åstundan att få denna delning genomförd, äfven om denna åstundan icke vore stödd på en jätte-petition, undertecknad af 20,000 man, förutom qvinnor och barn. Grefve Hamilton, som känner folket i denna del af Södermanland sedan längre tid tillbaka än jag, har också, efter hvad han nyss uttalat, kommit till samma tanke, att denna åstundan verkligen vore allmän.

Emellertid vill jag icke uppehålla mig vid denna del af frågan, ty samme ärade talare, som bestred bifall till Utskottets ifrågavarande förslag, framkom utan tvifvel med sitt hufvudsakliga skäl derför först då han uttalade sina betänkligheter för att antalet af Andra Kammarens ledamöter skulle ökas, men jag hemställer, huruvida denna fråga egentligen bör indragas inom kretsen af öfverläggningen nu. Det är en fråga, som rör ändring af 13 § Riksdagsordningen.

Betänkligare vore den invändningen, att den ena af dessa

*Delning af
Kungadömet's
domsaga.
(Forts.)*

*Delning af
Kungadömetts
domsaga.
(Forts.)*

domsagor, som nu eger två representanter, genom den ifrågasatta delningen, om Daga härad flyttas, möjligen skulle komma att mista en af dem, men då Vester- och Öster- Rekarne samt Åkers och Selebo härad redan nu hafva 38,738 invånare, och det inflytande, som delningen af dessa domsagor skulle hafva på riksdagsmannavalen, först kan göra sig gällande vid 1881 års val, är det väl sannolikt att folkmängden till dess så ökats, att den af dessa härad bestående domsagan då skall ega rätt att välja 2 representanter.

Skulle talarens farhåga för en ökning af antalet ledamöter i Andra Kammaren ligga deruti, att han befarade, det denna ökning skulle tillfalla ett visst parti, så tror jag, att denna farhåga rör sig på ett helt och hållet ovisst område. Som vi veta, har Södermanlands län redan bland sina representanter i Andra Kammaren 2 herremän och i en sådan herremannaprovinc, som Södermanland är, kan det sannerligen vara mer än tvifvelaktigt, hvilken sida de ytterligare tillkommande riksdagsmännen kunna komma att tillfalla, helst sedan uti Oppunda och Villåttinge härad det omedelbara valsättet nu införts. Uti en sådan provins som Södermanland kan efter min tanke det omedelbara valsättet snarare komma att medföra, att de nya representanterna icke komma att tillhöra det parti, för hvars förstärkning den ärade talaren må hända hyste betänklighet.

Efter de yttranden, som här blifvit afgifna för bifall till Utskottets hemställan, torde utgången inom denna Kammare icke vara tvifvelaktig, och jag vill derföre ej längre missbruka Kammarrens tålmod vid den nu redan långt framskridna tiden, utan in-skränker mig till att fortfarande yrka bifall till Utskottets ifrågasvarande hemställan.

Grefve Mörner, Axel: Till hvad som förut redan är i saken yttradt vill jag blott tillägga, att inom Kungadömetts domsaga hafva samtliga häradsboar varit i tillfälle att vid häradsrätterna uttala sin åsigt angående den ifrågasatta delningen af domsagan, och så vidt jag vet, har enstämmigt blifvit yrkadt bifall till detta förslag af samtliga de särskilda sockenombuden.

Det har här blifvit anfördt, att inom domsagan förekommit en betydlig minskning i rättegångsmålen, och att derföre en delning skulle vara obehöffig. Den omständighet, som föranledt den stora minskningen af mål, har redan blifvit inför Kammaren berörd, och jag vill icke inlåta mig på frågan derom, utan blott anmärka, att denna omständighet åtminstone antyder, att minskningen icke utgjort någon fördel för domsagans invånare, utan varit föranledd af förhållanden, som varit oförmånliga, för domsagans invånare, hvadan det kanhända varit för dem bättre, om målens antal varit något större.

Onekligt är, att domsagans delning i afseende på lagskipningen måste vara till stort gagn och nytta för dess invånare.

Då för närvarande vidare icke torde vara att i saken tillägga, får jag för min del tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå, framställde Herr Talmannen proposition på bifall till momentet och, då der- vid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

*Delning af
Kungadömet's
domsaga.
(Forts.)*

Herr *Sundell* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringspropo- sition:

“Den, som bifaller mom. a) af 5:te punkten i Stats-Utskot- tets utlåtande N:o 5, röstar

Den, det ej vill, röstar

Ja;

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.“

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—74.
Nej—19.

Mom. b, c och d.

Biföllos.

6:te—12:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel.

Vid å nyo skedd föredragning af Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 13, angående Riks- gäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan bör- jan af 1877 års riksdag, biföll Kammaren Utskottets i 1:sta, 3:dje och 6:te punkterna gjorda hemställanden och lade 2:dra, 4:de och 5:te punkterna till handlingarne.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 14, i anledning af Riksdagens år 1877 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel.

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.*

Föredrogs å nyo Banko-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda memorial N:o 2, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd och förvaltning.

Herr Wallenberg: Jag ämnar visst icke motsätta mig det slut, till hvilket Banko-Utskottet uti frågan om décharge för fullmäktige kommit, men jag håller före, att Utskottet förbisett åtskilliga oegentligheter i Riksbankens förvaltning, som väl hade varit förtjenta af uppmärksamhet.

Uti Bankoreglementets 5 § läses: "Såsom *metallisk kassa* anses och beräknas allt Riksbanken tillhörigt. inom landet befintligt svenskt och utländskt guld- och silfvermynt samt omyntadt guld och silfver; dock att härvid det efter lagen om rikets mynt af den 30 Maj 1873 preglade silfvermynt (skiljemynt) icke beräknas till högre värde än 90 procent af pregelvärdet". Jag vill nu icke fästa mig vid att uti den metalliska kassa, hvarå banksedlar lydande å guld få utgifvas, inräknas *svenskt* silfverskiljemynt, men då af Riksbankens officiella uppgift rörande dess metalliska kassa den 31 December 1877 synes eller rättare icke kan inhemtas huru mycket *danskt silfverskiljemynt* Riksbanken innehar, och då känt är, att beloppet är betydligt, så är det klart, att fullmäktige *inräknat det danska skiljemyntet* i den "metalliska kassan". Detta anser jag vara uppenbart stridande mot 5 § i Bankoreglementet, som endast medgifver att *svenskt* silfverskiljemynt må inräknas i den metalliska kassa, hvarå banksedelutgifningsrätt må grundas. Om fullmäktige inräknat det danska skiljemyntet, för att derigenom skenbart upphjelpa den metalliska kassan, så saknas all anledning för Banko-Utskottet att stiliatigande gilla ett sådant förfaringssätt. Det är och blir stridande mot både ordalagen och andemeningen i Bankoreglementet, som vill att "metalliska kassan" skall utgöra *minst* tio millioner kronor.

För öfrigt finnes i 16 § af Bankoreglementet en så lydande bestämmelse: "I Riksbankens hufvudkontor skall tillhandahållas *svenskt* mynt af alla de välörer, som enligt gällande lag om rikets mynt utmyntas". Detta iakttagas icke. Allmänheten får *icke* svenskt skiljemynt, utan en stark uppblandning med danskt skiljemynt, när den för vexling anmäler sig hos Riksbanken, hvilket icke torde vara Banko-Utskottet obekant. Exempelvis må anföras, att då jag lät göra en framställning till vederbörande i Riksbanken om att, mot Riksbankens sedlar, erhålla svenskt silfverskiljemynt, så innehöll en påse af tvåtusen tjugufemörestycken icke mindre än 398 danska tjugufemörestycken. Jag

anser det mycket illa, att ett främmande lands skiljemynt, för närvarande tjugutvå procent lägre i metallvärdet än pregelvärdet, skall upptagas lika med guldmynt i den metalliska kassan, men jag anser ännu värre, att Sveriges Riksbank skall göra sig till utspridare af *danskt* silfverskiljemynt, hvaraf vi i längden utan Riksbankens medverkan torde få mer än nog här i landet. Mycket väl erinrar jag mig hvad en nu frånvarande bankofullmäktig den 2 Maj sistlidne riksdag yttrade såsom bevis för lämpligheten att utgifva riksbankssedlar, lydande å guld, på den utmärkta beräkningsgrunden att intaga *danskt* silfverskiljemynt i den metalliska kassan. Det sades då, "att enär man för *danskt* skiljemynt kan få guld i Köpenhamn, när man finner nödigt, läser ingen våda vara förenad med utgifning af sedlar på denna valuta". Herr Talmannen behagade af hvad jag anfört finna, att Riksbanken icke sänder det danska skiljemyntet till Köpenhamn, oaktadt Riksbankens guldkassa mycket väl tarfvat förstärkning. Det skall blifva egendomligt se, huru länge ställningen skall förblommeras genom att kalla silfverskiljemyntet för "silfvermynt" uti Bankoreglementet.

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

I afseende på Riksbankens sedlar förekommer en omständighet, som kanske icke är bekant för Kammaren. I Bankoreglementets 15 §, hvilken handlar om Riksbankens sedlar, finnes icke med ett enda ord omnämndt dessa banksedlars *format* eller *storlek*. Nu är det en stor bekvämlighet för allmänna rörelsen, att banksedlar af *samma* valör hafva *samma* storlek, och man har äfven hos oss eftersträfvat och lyckats att genomföra denna åsigt. Redan år 1855 utkom en Kongl. kungörelse, som bestämde, att alla banksedlar, utgifna af de enskilda bankerna, skulle hafva bestämda dimensioner. Kongl. Maj:t faststälde tre storlekar, *en* för fem-, *en annan* för femtio-, och *en tredje* för femhundra-riksdalerssedlar. Ut 1864 och 1874 års banklagar är banksedlarnes storlek, utan förändring, mycket noggrant bestämd, och till format alldeles öfverensstämmande med Riksbankens banksedlar. Härtill kommer, att efter den nya myntkonventionen med Norge har äfven Norges bank antagit samma storlek för sina banksedlar å 5, 50 och 500 kronor, som Riksbanken hittills begagnat. Nu förnimmer man, att bankofullmäktige äro sysselsatta med att låta förfärdiga nya banksedlar med helt annat format. Meningen lär vara att göra dem något *mindre* för att få dem olika med andra banksedlar och bekvämligare för portmonnä. Det är dock att befara, att en sådan åtgärd kommer att medföra icke ringa olägenhet i den allmänna rörelsen. En sådan liten tingest kan lätt smyga sig in i en bundt vanliga banksedlar och tappas bort i räkningen. Som Bankoreglementet nu är affattadt, kunna fullmäktige obehindradt gifva bankens banksedlar hvilken form fullmäktige behaga; och under sådana förhållanden torde allmänheten kunna skatta sig lycklig, om blott den rektangulära formen fortfarande varder bibehållen.

I afseende å den utrikes vaxelhandeln erkänna alla, och jag allra helst, att det sätt, hvarpå den nu handhafves, innefattar en stor förbättring i jämförelse med hvad som tillförene brukades.

Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)

Men det är en omständighet, som gör att jag trott mig böra vid detta tillfälle bringa Riksbankens utrikes vaxelhandel på tal, nemligen att fullmäktige enligt mitt förmenande förbisett ett stadgande i Bankoreglementets 2 §, hvilket funnits till allt från den tid reglementariska föreskrifter först infördes för Riksbanken. Det står i nämnda 2 §, att Riksbanken till föremål för sin verksamhet bland annat har "att bibehålla det inländska myntet vid dess rätta och skäligen valör samt hindra och förekomma *främmande myntsorters obilliga och egenmäktiga stegrande*". Denna är en bland Riksbankens hufvuduppgifter. Det enda sätt, på hvilket Riksbanken kan med framgång verka i detta syfte, är att den söker, så vidt ske kan, mildra kursen å vaxlar lydande å främmande myntsorter. Man invänder förmodligen, att Riksbanken icke har i sin makt att styra kursen, och det faller icke heller mig in att påstå något sådant; men jag påstår att Riksbanken vid många tillfällen kan stegra kursen, om den så finner lämpligt, och jag håller före att klokheten bjudit, att Riksbanken bemödat sig att hålla något lägre kurser i allmänhet och icke medverkat till att kursen på utländska vaxlar nästan ständigt blifvit mycket hög i jämförelse med svenska myntets verkliga värde. Fullmäktige omförmåla i sin berättelse den betydande spanmålsimport, som det föregående årets knappa gröda här i landet gjorde nödvändig. Ju högre vaxelkurser, desto dyrare importen, och det blir konsumenterna, som få vidkännas den ökade utgiften. Enligt bankofullmäktiges egna uppgifter skulle vaxelaffärerna inbringat Riksbanken i vinst under nästlidna år omkring 628,700 kronor, hvaremot kursvinsterna under år 1876 utgjort allenast 355,500 kronor. Det är alltid roligt att se, det en bank förtjenar, men härvidlag tror jag vinsten till en stor del berott derpå, att fullmäktige hållit kursen på de främmande valutorna något högre, än som varit behöfligt, och följaktligen medverkat till att depreciera vårt eget mynts värde.

I afseende å *upp- och afskrifningsrörelsen* vill jag fästa Kamarens uppmärksamhet på, att Riksbanken fortfarande gifver en ganska hög ränta å penningar, som skola vid anfordran återbetalas, på samma gång som Riksbanken icke, *utan folioafgift*, mottager penningar å folioräkning af andra än staten och de allmänna kassorna enligt § 20 i Bankoreglementet. Enligt mitt förmenande är detta en stor anomali, ty det torde vara klart, att de på folioräkning insatta penningarne alltid stanna kvar i banken så länge, att kostnaden för bokföringen varder rikligen ersatt. Jag vet särskildt, att Englands bank icke tager någon folioafgift, och då synes det mig, som om Riksbanken kunde hafva råd att följa samma regel.

Vidkommande ej mindre upp- och afskrifningsräntan än äfven diskonto och utlåningsräntan gifver Bankoreglementet fullmäktige befogenhet att bestämma *olika* räntefot vid bankens *olika* kontor. I min tanke är det en mycket felaktig princip, särdeles då man betänker, att Riksbanken är en statsbank och såsom sådan bör hafva till ändamål att främja *jämhet* i svenska penningemarknaden. Det bör derföre icke tillåtas fullmäktige att, efter tycke och

smak, vid *ett* afdelningskontor i den ena eller andra landsorten sätta upp utlåningsräntan, medan hufvudkontoret kanske håller den lägre, och detta lika litet i fråga om *inlåningsräntan*, ty vilkoren för Riksbankens in- och utlåning böra för bankens *alla* kontor bestämmas *lika* under samma tid.

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

Beträffande *lånerörelsen* förekommer en afart, som torde vara förtjent af någon anmärkning. Banken utlånar nemligen penningar "på uppsägning". Detta system tror jag vara ganska felaktigt. Det kan passa för allmänna kassor och sådana administrationer, hvars enda uppgift det är att draga ränta på sina fonder, men icke för en bank, och allra minst för en Riksbank. Den ifrågasvarande utlåningen har skett till embets- och tjänstemän, enkör och andra enskilda personer; och när det blifvit mindre godt om penningar, har banken sagt upp sina fordringar på uppsägning, och då låntagarna icke kunnat betala, hafva de fått underkasta sig att erlægga en högre ränta. Med dylika operationer borde ej Riksbanken befatta sig. Om den nödvändigtvis vill låna ut mot uppsägning, kunde den lemna sådana lån till andra penningeinstitutioner för att hålla dem i beroende. Nu då Riksbanken lemna penningar åt sådana personer, hvilka, då penningetillgången blir knapp, icke kunna betala, inskränker sig hela lånesättet till ett slags *stående* lån med varierande räntefot.

Med afseende å räntefoten finner man af den senast offentliggjorda officiella uppgift, rörande Riksbankens ställning, att från och med den 25 sistlidne September är räntan bestämd till *sju* procent för lån på en månads uppsägning. Jag ber om ursäkt för den händelse att samma civillag icke skulle gälla för Riksbanken, som för alla andra i landet, men i Kongl. förordningen den 13 September 1864, om räntans frigifvande, läses: "Hvad i 9 kap. 6 § Handelsbalken är stadgad om förbud att taga eller låta förskrifva sig större ränta än sex för hundra om året eger ej tillämpning vid försträckning, som mot förskrifning, utan säkerhet af inteckning i fast egendom, eller pant af i sådan egendom in-tecknad skuldebref, lemnas på *viss* tid, ej öfverstigande sex månader." Det står alldeles icke, att man får kringgå denna bestämmelse, så att man kallar lån, ställda på uppsägning, för försträckningar *på viss tid*, utan författningen innebär ett tydligt och klart förbud att för lån *på uppsägning* låta förskrifva högre ränta än *sex* för hundra om året, hvilket Riksbankens fullmäktige öfverskridit, utan att Banko-Utskottet deremot gjort behörig anmärkning.

Under det nästförflutna årets lopp har, såsom man sagt mig, Riksbanken *rediskonterat* vaxlar för andra bankinrättningar, d. v. s. att när en bank diskonterat en vaxel, har den sedan efter någon tids förlopp fått lemna in den samma till Riksbanken och der fått den rediskonterad, efter att hafva försett vaxeln med sitt endossement. Denna rörelse är mycket legitim och så legitim, att det i utlandet icke finnes någon af de större bankerna, som icke gerna omfattar den samma. Från bankofullmäktiges sida lär till och med en och annan vänlig vink gifvits till andra bankinrättningar om anbud rörande sådan rediskontering, och jag tror

Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)

till och med att Riksbanken på detta sätt rediskonterat rätt betydliga belopp. Men så snart penningetillgången började blifva knappare, tillropade man de öfriga bankinrättningarna: För all del gå er väg, det kan aldrig komma i fråga att vi rediskontera åt er! Såsom man vet, är det en farlig sak att vänja någon vid en bekvämlighet och sedermera ändra system, då penningetillgången varder knapp. Man äfventyrar derigenom att framkalla betänkliga rubbningar.

Frågan om rediskontering är förtjent af en större uppmärksamhet, än den vid första påseendet torde tillvinna sig. Om vi hade en centralbank, der rediskontering af vaxlar, som hade exempelvis blott högst två månaders återstående löpningstid, vore att påräkna, så skulle derigenom rätt ansefliga besparingar å utgifterna till utlandet kunna ega rum. En bank kunde då, när den behöfde tillfällig kassaförstärkning, taga så beskaffade vaxlar ur sin portfölj och använda dem till rediskontering hos centralbanken. Såsom förhållandena nu äro, och så länge vår riksbank icke vill fungera såsom centralbank med hänsyn till den större rörelsen i landet, så måste hvarje penninginrättning, som drifver huru små bankaffärer som helst, begagna utländska krediter, förknippade med provisioner och andra kostnader, för att erhålla en kassaförstärkning, då sådan anses behöflig. Man skuldsätter sig till utlandet för tre månader, änskönt man må hända icke behöft kassaförstärkning för längre tid än tre veckor. Öfverallt i utlandet är rediskontering en den mest vanliga sak, och Riksbanken stelf rediskonterat vaxlar åt sig uti London, Paris och Hamburg till ett belopp af flera millioner kronors värde i hvarje månad. Utan denna rediskontering skulle guldet med stor kostnad skjutas fram och tillbaka mellan Sverige och andra länder.

Frankrikes bank, som aldrig tvekar att rediskontera hvarje vaxel, den anser god, och som har minst tio, högst nittio dagars återstående löpningstid, utgör ett verkligt stöd åt den stora rörelsen öfverallt i landet, vare sig i de största städerna eller i de mindre orter, der Frankrikes bank har afdelningskontor. Öfverallt i dessa kontor finnas för rediskontering tillräckliga belopp banksedlar att tillgå. Skulle vi nu för ett ögonblick tänka oss detta system tillämpadt här i Sverige, så skulle Riksbankens afdelningskontor i orterna på helt annat sätt gagna den allmänna rörelsen än som nu är händelsen.

Nu förefaller det väl, som om Riksbankens fonder icke skulle kunna motsvara alla möjliga blifvande anspråk på rediskontering; men det har ingen fara, hela skilnaden blefve, att man i Riksbanken finge behandla kortare och flera vaxlar än nu. Det torde förtjena här omnämnas, att Frankrikes bank, som nu har 76 afdelningskontor, uppgifvit att *medelsiffran* för de återstående antalet dagar, som diskonterade vaxlar hafva att löpa till förfallodagen, utgjorde 25 dagar för afdelningskontoren tillsammans och 32 dagar för hufvudkontoret i Paris. Hos den tyska riksbanken utgjorde *medelsiffran* af samtliga vaxlars återstående löpningstid 27 dagar, från diskonteringsdagen. På detta sätt använda, räcka de till-

gängliga fonderna till mycket mer, än då de användas till lån mot uppsägning!

I afseende på Riksbankens *depositionsrörelse* förekommer det anmärkningsvärda, att fullmäktige den 29 sistlidne November höjde depositionsräntan till *fem* procent. För min del anser jag detta hafva varit en mot den allmänna rörelsen temligen våldsam åtgärd samt dessutom både obefogad och gagnlös.

Riksbanken hade den 30 September på depositionsräkning innestående 10,795,600 kronor och den 30 November 14,890,250 kronor. Der hade således under tvenne månader uppkommit en tillökning af 4,094,650 kronor. Med detta faktum för ögonen vidtaga fullmäktige åtgärden att *höja* Riksbankens depositionsränta till *fem* procent! Andra bankstyrelser pläga höja inlåningsräntan, då på depositionsräkning innestående beloppet visar sig vara *nedåtgående*, men i Riksbanken höjdes inlåningsräntan, då depositionsräkningen visade sig vara *i stigande*. Jag tror icke att Riksbanken gjorde någon synnerlig profit derpå, särdeles som ett högst betydligt belopp fyra och en half procents depositioner blefvo uppsagda, och ingen kan veta, om de vid förfallotiden omsättas. Men deremot stördes den allmänna rörelsen på ett betänkligt sätt, ty andra bankrättningar blefvo ansträngda och nödgades i sin tur anstränga hundratals låntagare. Den 31 December hade redan enligt de officiella uppgifterna tjugufyra bankrättningar höjt depositionsräntan till *fem och en half* procent. Men en hög depositionsränta bidrager att uppjaga utlåningsräntan, och säkert är att om bankerna få betala en hög ränta för de betydliga belopp, som å depositionsräkning innestå, så är det tydligt, att det kommer att dröja, innan den uppjagade utlåningsräntan åter kan nedsättas.

Jag anser för öfrigt, att bankofullmäktige hafva förbisett Bankoreglementets 2 § mom. C, der det heter, att det tillkommer banken i egenskap af lånebank "att dels upplåna *fruktlöst liggande kapital*, dels på drägliga vilkor, emot fullgod säkerhet, biträda lånebehöfvande med understöd och sålunda, till befordrande af handels och alla nyttiga näringars uppkomst och förkofran, förebygga ocker och obilliga intressens beräknande enskilde emellan." För min del betviflar jag, att här funnos några "fruktlöst liggande kapital" den 29 November, och det fans således icke någon anledning tro, att Riksbankens åtgärd skulle i någon den ringaste mån bidra att på det hela öka det utlånbara kapitalet. Jag vet visserligen, att Riksbanken under December månad vann en tillökning på sin depositionsräkning af 708,700 kronor, men dels är den tillökningen temligen ringa i jmförelse med den vidtagna kraftåtgärden, dels vet jag alldeles icke, om Riksbanken med dessa penningar understödde lånebehöfvande eller blott stärkte sin egen kassa. Det är ett påtagligt misstag att, då fullmäktige sjelfva i sin berättelse omnämna en i den allmänna rörelsen inträdd "förlägenhet", söka bättra ställningen genom att höja Riksbankens depositionsränta och sålunda låta Riksbanken träda i främsta ledet bland lånesökande. Misstaget blir så mycket större, som Riksbanken plågat *vågra* att af somliga emottaga penningar på

Granskning af Riksbankens förvaltning.
(Forts.)

Granskning
af Riks-
bankens för-
sättning.
(Forts.)

deposition och bevilja den ränta Riksbanken annonserar. Sådant har åtminstone händt förr. Skulle det förnyas, så ådagaläggas att Riksbanken icke höjt depositionsräntan för att derigenom erhålla mera penningkapital till sin utlåningsrörelses befrämjande.

Fullmäktige säga också i sin berättelse, att svårigheterna synas vara öfverstökade. Jag betviflar att svårigheterna i den ekonomiska ställningen äro så lätt öfverstökade, och jag befarar att man ser sakerna i en allt för ljus dager. Riksdagen och Regeringen hafva under många år främjat jernvägsbyggandet på den vanskliga grunden af ringa eget aktiekapital i jemförelse med företagets storlek. Detta förfaringssätt börjar göra sig gällande i penningställningen, och de begge statsmakterna synas med likgiltighet åskåda tilldragelserna, och må hända tänka de med afseende på den som iråkat bekymmer: "rädda dig sjelf bäst du kan." Icke en gång frågan om en förenklning af statens skuldregister har lyckats tillvinna sig någon uppmärksamhet. Man kommer nog dertill, det förstås, men en för sådana operationer särdeles gymsam konjunktur har då passerat, och man torde ganska dyrt få betala det gagnlösa uppskofvet.

Slutligen ber jag, att Bankoutskottet behagade taga under ompröfning, huruvida ej förändringar i Bankoreglementet borde vidtagas, i syfte att Riksbanken måtte komma att fungera såsom en *centralbank* och derigenom blifva ett stöd för den inhemska penningemarknaden. Mycket skulle derigenom kunna vinnas, och Riksbanken skulle visst icke lida någon minskning i inkomster genom att intaga en så aktningsbjudande ställning. Då emellertid fullmäktige efter sin uppfattning icke handlat i strid mot Bankoreglementets ordalydelse, så instämmer jag gerna i det slut, hvartill Utskottet i föreliggande betänkande kommit, och tillstyrker décharge för en god och omsorgsfull förvaltning af Riksbanken, sedd inifrån densamma.

Herr Ekman, Johan Jakob: Då den ärade talare, som nyss slutade sitt föredrag, vädjade till Utskottet i afseende på de anmärkningar han gjort, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att knappt någon enda af hans anmärkningar egentligen kan anses ligga inom Utskottets pröfning, utan helt och hållet röra bankofullmäktige. Då jag emellertid icke vet, om någon af de nerrar bankofullmäktige, som äro ledamöter af Kammaren och här närvarande, hafva för afsigt att upptaga dem till besvarande, så må det tillåtas mig, såsom ledamot i Utskottet, att yttra några ord med anledning af de olika anmärkningar och förslag, som den ärade talaren framställt. Hans första anmärkning gick derpå ut, att, ehuru 16 § i Bankoreglementet innehåller, att "i Riksbankens hufvudkontor skall tillhandahållas svenskt mynt af alla de valörer, som enligt gällande lag om rikets mynt utmyntas, börande fullmäktige tillse, att, så vidt ske kan, nödigt förråd af hvarje slag rörefinnes", eger dock det förhållande rum, att danskt skiljemynt från banken utlemnas. Detta är en sak, som Utskottet icke på minsta vis kunnat hafva sig bekant; jag kan dock icke finna, att

något klander i denna sak kan rättvisligen drabba bankstyrelsen, I § 17 af lagen om rikets mynt heter det, att hvad ofvanför är stadgad "om rikets mynt, dess giltighet som betalningsmedel m. m. skall äfven gälla om de i öfverensstämmelse med den mellan Sverige och Danmark afslutade konvention för Danmark preglade mynt af guld, silfver eller brons". Jag kan således icke finna annat, än att fullmäktige varit berättigade att lemna detta danska mynt i stället för det svenska, då denna paragraf uttryckligen likställer det norska och det danska myntet med det svenska.

Den nästa anmärkningen gälde sedlarnes dimensioner. Utskottet har visserligen sett förslag till dessa sedlar, men det tillkommer helt och hållet fullmäktige att bestämma om deras storlek och utseende. Så vidt jag har mig bekant, skulle de mindre valörerna få samma storlek som de enskilda bankernas sedlar, de större blifva dubbelt så stora, och de största tre gånger så stora. Mot dimensionerna torde alltså ingen rättvis anmärkning kunna komma att framställas.

Den ärade talaren har vidare anmärkt, att fullmäktige hållit den utrikes vaxelkursen högre än som behöfdes. Jag har visserligen hög tanke om fullmäktiges förmåga och Riksbankens styrka, men jag har aldrig ännu hört, att någon bank förmått bestämma kursen, utan denna har väl reglerats af förhållandet mellan export och import. Man lär väl icke heller vanligtvis kunnat vänta sig, att Banko-Utskottet skulle göra någon anmärkning i detta hänseende; jag tror, att den höga vinst, som kursaffärerna tillskyndat banken förlidet år, omkring 628,700 kronor, verkligen på många håll känts så behaglig, att det ej skulle hafva varit möjligt att inom Utskottet åstadkomma någon anmärkning, gående ut på att banken gjort en allt för stor vinst genom att hafva höjt kursen något för mycket. Talaren anmärkte derefter något om den anomali, som skulle ligga deri, att banken betalade ränta på de medel, som insattes på depositionsräkning, medan den deremot fordrade en afgift för det, som insattes på folioräkning. Att staten och alla allmänna verk för sina på folioräkning insatta medel icke hafva någon ränta, är en naturlig följd deraf, att dessa räknas såsom utelöpande sedlar, och banken har då icke någon fördel deraf. Om andra personer, som möjligen skulle vilja sätta in på denna räkning, icke finna sig i de vilkor, som banken uppställer, så lära de väl afstå från insättningen der. Den ärade talaren anmärkte också det oegentliga i, att räntan kunde vara olika vid Riksbankens olika kontor. Jag tror för min del, att det är omöjligt att hålla räntan alldeles lika öfver hela landet, och bestämmelsen har utan tvifvel ganska goda skäl för sig. Det är ej heller många år sedan den samma tillkom. Vore det nu den ärade talarens mening att väcka förslag om någon förändring i detta afseende, så är det väl åtminstone icke vid behandlingen af déchargebetänkandet, som ett sådant förslag borde framkomma, utan då borde han hafva väckt motion derom, så att man sedermera vid behandlingen af reglementet kunnat taga densamma i öfvervägande. För min del tror jag

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

hvarken att skäl förefunnes till ändring eller att ett dylikt förslag skulle vinna framgång inom Riksdagen.

Samme talare yttrade sig äfven om det origtiga i att banken lånade ut penningar på uppsägning. Det är icke många år sedan stadgandet härom tillkom i reglementet, och jag har icke hört, att någon olägenhet deraf försports. Den, som icke vill låna på dessa vilkor, lär väl låta bli, och jag har hört uppgifvas, att icke något uppsägningslån blifvit uppsagdt med anledning af den ställning, hvori banken befann sig i slutet af förra året. Jag tror icke, att fullmäktige vid bestämmande af räntan gjort sig skyldige till något som strider mot Kongl. förordningen den 13 September 1864, enär icke högre ränta än 6 procent tagits för lån, då in-teckning lemnats såsom säkerhet. Vidare har talaren yttrat sig om det önskvärda i, att Riksbanken fungerade såsom centralbank och bistode de enskilda bankerna i deras vaxelrörelse. Ingen kan högre än jag önska, att Riksbanken måtte komma i denna ställning och jag vill hoppas att så en gång skall ske. Det är nog möjligt, att från Riksbankens sida redan nu hade kunnat göras något mera i den riktningen än hittills skett. Men hvad som härvidlag kan göras, beror åtminstone icke på någon förändring i bankoreglementet, ty detta medgifver fullmäktige all den betogenhet härutinnan, som kan önskas och för ändamålet vinnande vore af nöden. Det beror på andra förhållanden, att någon sådan rediskontering, hvarom den ärade ledamoten talade, icke skett i högre grad. För min del är jag med honom fullkomligt öfverens om lämpligheten derutaf, att de enskilda bankerna under sin vaxelrörelse vände sig till Riksbanken, som då hade det bästa tillfälle att pröfva, om de säkerheter, som erbjödes, vore grundade på verkliga affärer eller vore blotta ackomodationspapper, i hvilket fall de troligen blefve tillbakavisade, och rörelsen skulle härigenom blott blifva så mycket sundare. Det tillhör dock, som sagdt, icke Utskottet att nu söka verka för den saken, då redan genom reglementet så vidsträckt fullmakt blifvit lemnad åt fullmäktige, som gerna är möjligt.

Den punkt, der jag anser den ärade talarens anmärkningar hafva varit af den mesta betydelsen, rör fullmäktiges åtgärd den 29 sistlidne November att höja inlåningsräntan till fem procent. Denna åtgärd har också påkallat särskild uppmärksamhet af Utskottet, som från Riksbanken infordrat alla de uppgifter, som synts kunna vara af vigt för bedömandet af denna åtgärd. Efter de upplysningar, som härom vunnits, har man dock kommit till det resultat, att åtgärden varit af särdeles ringa inflytelse så väl för banken som för allmänheten. De belopp, som efter räntans höjande insattes i Riksbanken, voro icke betydliga, och åtgärden utöfvade slutligen icke någon väsentlig inverkan på penningemarknaden i landet. De små bankerna hade redan höjt sin ränta, innan Riksbanken höjde sin, och de större bankerna, som vanligen stå en half procent högre än riksbanken, funno häraf icke någon anledning att höja sin depositionsränta, endast att uppsägningstiden vid erläggande af fem procent hos dem bestämdes till 3 eller 4 månader, då Riksbanken hade 6. Enligt min åsigt, grundad på den upp-

fattning jag hyser om den verkan, hvilken en dylik åtgärd måste antagas föranleda, tror jag, att fullmäktige lika gerna kunde hafva underlåtit som vidtagit densamma; ty det synes mig klart, att genom densamma icke framkallats något nytt kapital, utan endast en öfverflyttning deraf från den ena penninginstitutionen till den andra. Man må emellertid icke undra på, att i den ställning, hvori fullmäktige då befunno sig i slutet af November, då den metalliska kassan nedgått till 11,460,000, då banken hade en utrikes skuld af 1,714,000 kronor, och sedelutgifningsrätten nedgått till ett belopp af knappa 3 $\frac{1}{2}$ millioner, fullmäktige med de anspråk, som då ställdes på banken, ansågo sig böra vidtaga en åtgärd, som reglementet medgifver, och försökte att genom en höjning i depositionsräntan komma i tillfälle att bättre motsvara de kraf, som ställdes på banken. Bankofullmäktige säga nemligen uti inledningen till sin berättelse, införd i Bankoutslottets memorial N:o 1 på slutet af 5:te sidan, och jag tror, att hvad som der yttras kan anses såsom en verklig exposé af ställningen vid den tidpunkten: "Vid sådana förhållanden, och då samtliga kassatillgångarne nedsjunkit till 9—10 millioner, under det vintern och dermed exportens afslutande stod för dörren, kunde Riksbanken endast med stor varsamhet bevilja några försträckningar och diskonteringar, ehuruval anspråken på Riksbanken i dessa fall växte i jembredd med de enskilda bankinrättningarnes nu mera långt sträckta återhållsamhet. Fullmäktige voro så mycket mera förbundne till en sådan varsamhet, som vid den stora underbalansen i vår utrikes handel tungan af landets liqvider till utlandet naturligtvis i främsta rummet föll på Riksbanken, och dess sediar följaktligen återströmmade för att utbytas mot för detta ändamål nödiga valutor". Som jag nyss erinrade, har inom Utskottet, eller åtminstone hos dess pluralitet, den åsigten gjort sig gällande, att den i fråga varande åtgärden medfört hvarken någon väsentlig fördel för banken och allmänheten eller någon väsentlig olägenhet, och i alla fall, då den skedde i bästa uppsåt, har det icke kunnat komma i fråga att göra den till föremål för någon anmärkning från Utskottets sida. Och då icke heller någon annan anledning till anmärkning förekommit, såsom äfven den föregående talaren medgifvit, får jag tillstyrka bifall till den décharge, Utskottet föreslagit.

Herr von Ehrenheim: Ehuru den näst föregående talaren redan bemött de flesta af de utaf en annan talare framställda anmärkningarne, anhåller jag dock att med några ord få yttra mig i frågan. Jag ber först att få nämna, att fullmäktige verkligen icke öfverträdit lagens stadgande i afseende på ränta å lån mot in-teckning, emedan fullmäktige icke beviljat lån mot säkerhet af in-teckning på tid, som dragit högre ränta än den lag medgifver. Hvad lån på uppsägning beträffar, så har åtminstone allmänheten med tacksamhet begagnat tillfället att erhålla sådana lån, då de erbjudits, och fullmäktige hafva iakttagit, att icke utlemna dylika lån annat än mot real-säkerhet och låta numera i förbin-

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

*Granskning
af Riks-
bankens
förvaltning.*
(Forts.)

delser intaga skyldighet att betala den högre ränta, som kunde vara bestämd, i ändamål att undvika, att uppsägning skall behöfva ega rum endast i ändamål att höja räntan.

Den förnämsta anmärkning, som af den ärade talaren uttalades och i hvilken äfven den siste talaren instämde, gälde fullmäktiges åtgärd, att höja räntan på depositioner till fem procent. För min del får jag säga, att denna anmärkning synes gälla hela Riksbankens upp- och afskrifnings- och depositions-rörelsen; ty om Riksbanken skall mottaga dylika medel, synes den mig äfven böra åtminstone i någon mån följa med den depositionsränta, som de öfriga större penningeinrättningarna i landet bevilja, då Riksbanken kan i sin rörelse tillgodogöra sådana medel. Riksbanken har, långt ifrån att gå förut i afseende på den i fråga varande höjningen, tvärtom alltid stannat efter de öfriga stora penningeanstalterna, och då Riksbanken nu höjde räntan, så skedde detta icke för kortare tid än sex månader och således längre än den, för hvilken de största enskilda penningeinrättningarna beviljade samma ränta. Åtgärden har icke utöfvat någon stor inverkan på Riksbankens tillgångar, men någon tillökning i desamma har deraf blifvit en följd, och de lånesökande, hvilkas behof derigenom tillgodosetts, torde icke haft anledning att klaga deröfver; likasom jag föreställer mig att de enskilda bankinrättningarna, hvilka under den fullständiga bankfrihet, hvaraf de äro i åtnjutande, väsentligen äro likstälde med Riksbanken, icke kunna begära att få åtnjuta någon tyst förmånsrätt genom fullmäktiges sätt att handhafva ett i reglementet meddeladt stadgande. Åtgärdens inverkan på den allmänna rörelsen i öfrigt föreställer jag mig icke hafva varit särdeles betydande. Den höjning i räntan, hvilken åtskilliga af provinsbankerna vidtogo, hade säkerligen skett i allt fall under de ogynsamma penningeförhållanden, som i allmänhet rådde i landet.

Den viktigaste anmärkningen, som den ärade talaren framstälde, var den, att Riksbanken icke skulle vilja fungera såsom en centralbank, att den deremot borde öppna sig för rediskontering af de enskilda penningeinrättningarnes valutor och underlätta penningrörelsen genom den större kredit, hvaraf Riksbanken vore i åtnjutande. Riksbanken har dock aldrig vägrat att rediskontera, så länge bankens tillgångar det medgifvit; men det ligger i sakens natur, att den måste i första rummet afse sin egen klientel, och att den icke kan utlemna medel till de enskilda bankerna, om icke tillgångarne derutöfver så medgifva.

Jag kommer nu till frågan om tillgångarne. Som man af fullmäktiges berättelse inhemtar, hafva dessa sålt en del af de till reservfonden hörande obligationerna, likasom äfven begagnat sig af sin rätt att skaffa kredit på främmande ort och derigenom beredt tillgångar, som kommit den allmänna rörelsen till godo. I fråga varande kredit, som i bankoreglementet begränsats till 12 millioner, är hufvudsakligen afsedd att uppehålla den metalliska kassan; och ostridigt är, att, särdeles i betraktande af de bestämmelser i afseende på sedelutgifningsrätten, som i vårt land gälla,

Riksbanken måste med stor varsamhet använda krediten, då det sker för utlåningens uppehållande.

De enskilda bankerna hafva nemligen en till beloppet faktiskt obegränsad sedelutgifningsrätt, och då de tillika hafva rätt att utgifva sedlar å de minsta sedelvalörerna, 5 och 10 kronor, så kunna de sätta sig i besittning af den inre rörelsen, äfven i dess minsta kanaler, till en grad, som gör att riksbankssedlarne med lätthet blifva tillgängliga för utbyte emot guld eller annan i utlandet gällande valuta, och att Riksbanken således, i tider då behovet af sådan valuta är stort, och den inre rörelsen sammandrages, måste vara beredd att möta en betydlig invexling af sina sedlar. Jag är icke någon fiende till bankfriheten och tror att den uträttar mycket godt, men vill man i fullaste mått njuta dess fördelar, kan man icke tillika åtnjuta fördelen af en mäktig central-bank, utan måste man åtminstone i någon mån inskränka den förra, om man icke vill cedera den senare fördelen.

*Granskning
af Riks-
bankens
förvaltning.
(Forts.)*

Herr de Maré, Gustaf: Villigt erkänner jag, att bankofullmäktige under senare delen af det förflutna året haft stora svårigheter att bekämpa, och att det är lättare att efteråt göra en eller annan anmärkning än att i det afgörande ögonblicket träffa det rätta medlet. Detta hindrar mig dock icke att uttala, att jag icke anser den åtgärd af Herrar bankofullmäktige, att höja inlåningsräntan till fem procent, vara lyckligt funnen, och det icke blott derföre, att denna åtgärd, hvilket erfarenheten visat, icke medfört något resultat för Riksbanken, utan äfven derföre, att den vållat något, som jag icke anser nyttigt, nemligen att Riksbanken derigenom bidragit att för en längre tid hålla utlåningsräntan så hög som den nu är. Jag tror, att bankens styrelse skulle kunnat vinna samma mål, eller att stärka sin ställning så väl inåt som utåt, om den i vidsträcktare mån begagnat någon annan af de utvägar, § 14 i Bankoreglementet gifver densamma, nemligen att sälja eller hypotisera sina obligationer på utländskt mynt eller att begagna bankens kredit i den utsträckning, den får användas, eller ock slutligen att rediskontera några af de vexlar, som portföljen innehåller. Om sådana åtgärder redan då och i högre grad än som enligt fullmäktiges uttalanden sedan skett, vidtagits, tror jag att den lilla åtgärden att höja inlåningsräntan kunnat undvikas. Det behöfves icke i en församling sådan som denna att framhålla, att följden af en sådan åtgärd måste blifva, att flertalet af de enskilda bankerna nödgas, för att icke blifva af med de depositioner, som der finnas, höja sin inlåningsränta, hvilket åter verkar derhän, att under en längre tid utlåningsräntan måste bibehållas hög på det bankerna skola kunna fria sig från förluster.

Jag erkänner fortfarande, att det är lättare att efteråt göra en anmärkning än att i ett kritiskt ögonblick fatta det rättaste beslutet. Man kan icke annat än tacksamt erkänna, att fullmäktige under det förflutna året med nit och skicklighet fullgjort det

Granskning
af Riks-
bankens
förvaltning.
(Forts.)

vigtiga uppdrag, som varit dem gifvet; men sanningen måste hafva sin rätt, och jag har derföre icke kunnat underlåta att uttala min enskilda åsigt om den åtgärd af bankofullmäktige, som jag nu tagit mig friheten vidröra.

Herr Wallenberg: Då så väl Banko-Utskottets ordförande, Herr Ekman, som en bland bankofullmäktige, Herr Ehrenheim, försökt vederlägga mitt förra anförande, så torde det tillåtas mig yttra några ord om hvad dessa herrar behagat anføra.

Herr Ekman försvarar fullmäktiges åtgärd att sprida danskt silfverskiljemynt och i synnerhet att utlemna det i *vealting*, då någon med stöd af 16 § i Bankoreglementet begär svenskt silfverskiljemynt, medelst att åberopa 17 § Myntkonventionen, som tillerkänner danskt skiljemynt lika betalningskraft med svenskt skiljemynt, då det gäller *mindre* belopp, som icke i något fall får öfverstiga tjugo kronor.

Denna bestämmelse saknar likväl all tillämpning på ifrågasvarande fall, ty *vealting* är någonting helt annat än betalning. Jag vidblifver, att Riksbanken icke bör sprida danskt silfverskiljemynt i allmänna rörelsen, ty deraf få vi i alla fall mer än nog, och hvarföre kan icke svenska staten tillgodoses med den vinst, som ligger i att allt skiljemynt innehåller betydligt mindre metallvärde än pregeln angifver.

Samme ärade talare försäkrar att de nya banksedlar, fullmäktige ämna utgifva, skola erhålla samma format och storlek, som de nu brukliga så väl af enskilda bankerna, som af Norges bank. Man får väl se! I allt fall anser jag, att föreskrift i den frågan borde finnas i Bankoreglementet.

Den ärade talaren anser att ingenting bör anmärkas dervid, att Riksbanken hållit hög kurs på främmande valutor då en "behaglig vinst" derpå uppkommit. Vidare tillades något om att Riksbanken icke kunde styra kursen. För min del finner jag icke den delen af Riksbankens vinst, som uppkommer genom ett ned sättande af vårt eget mynt, behaglig. Hvad kursens styrande beträffar, så har jag redan förklaradt att jag nog har mig bekant, att Riksbanken icke kan styra kursen efter godtfinnande, men jag vet derjemte att tillgången i främmande valutor på de svenska börserna är så ojemn, att Riksbanken rätt ofta beherskar marknaden och då kan stegra kurserna på främmande valutor.

Herr Ekman har uppgifvit, att jag skulle hafva jemfört "insättning på depositionsräkning med insättning på folioräkning". Men han har häruti misstagit sig; ty det var insättning på *upp- och afskrifningsräkning*, som jag jemförde med insättning på folioräkning. På begge dessa slags räkningar få insatta medel uttagas vid anfordran och jag tillät mig uttrycka min förundran öfver, att Riksbanken äskar en folioafgift af den räkningshafvare, som ingen ränta får, då Riksbanken icke tager någonting för räkningsförandet af den som erhåller ränta på inestående beloppet. En icke synnerligen stark motivering för den mot min i denna fråga stridande åsigt anfördes af Herr Ekman då han yttrade, "att de, som icke

finna sig i de vilkor, som Riksbanken uppställer lära väl afstå från insättningen der“.

Herr Ekman anser det omöjligt hålla Riksbankens räntefot lika vid *alla* dess kontor. Jag anser motsatsen vara en orättvisa emot den landsdel, der ett Riksbankens afdelningskontor erhöi fullmäktiges föreskrift att hålla annan räntefot än den som samtidigt är gällande vid Riksbankens hufvudkontor. Den ärade talaren tillade, att “bestämmelsen härom har utan tvifvel ganska goda skäl för sig“ — men han underlät att omförmåla de “ganska goda skälen“.

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

Den ärade talaren har yttrat att *rediskontering* skulle vålla en höjning i räntefoten. Jag är af den mening att rediskontering af sådana vaxlar, som andra bankinrättningar dertill anmälde hos Riksbanken och som endast hade en viss begränsad återstående löpningstid, skulle bidraga att mildra räntefoten, ty om Riksbanken ville blifva en centralbank, med en ordnad rediskonteringsrörelse, besparades alla kostnaderna som uppkomma genom att de smärre bankerna ingenstädes inom landet kunna påräkna att rediskontera, utan alltjemt måste för erhållande af kassaförstärkning anlita de utländska krediterna. I sammanhang med frågan om rediskontering, ber jag få fästa uppmärksamheten på hvad en af bankofullmäktige nu här yttrat derom, nemligen: “Att Riksbanken har svårt att öfvergifva sin klientel.“ Jag trodde icke att en allmän statens bank bör hafva annan klientel än den allmänna rörelsen.

Jag nödgas nu göra den allvarsamma anmärkningen emot mina ärade vedersakare att de icke svarat på hvad jag yttrat, men deremot tillagt mig yttrande, som jag icke haft. Jag sade att fullmäktige öfverskridit lagbestämmelsen i Kongl. Förordningen den 13 September 1864, angående räntans frigifvande, derigenom att Riksbanken tager *sju* procents ränta för lån på uppsägning. Gällande lag tillåter att taga huru hög ränta som helst för lån på *viss tid*, högst sex månaders. Herr Ekman “tror icke att fullmäktige vid bestämmandet af räntan gjort sig skyldige till något, som strider mot Kongl. Förordningen den 13 September 1864, enär icke högre ränta än sex procent tagits för lån, då *inteckning* lemnats såsom säkerhet.“ Herr Ehrenheim har anført “att fullmäktige verkligen icke öfverträdit lagens stadgande i afseende på ränta å lån mot *inteckning*, emedan fullmäktige icke beviljat lån, mot säkerhet af *inteckning*, på tid som dragit högre ränta än den lagen medgifver. Hvad lån på uppsägning beträffar, så har åtminstone allmänheten med tacksamhet begagnat tillfället att erhålla sådana lån då de erbjudits, och fullmäktige hafva iakttagit att icke utlemna dylika lån annat än mot realsäkerhet och låta nu mera i förbindelsen intaga skyldighet att betala den högre ränta, som kunde varda bestämd, i ändamål att undvika att uppsägning skall behöfva ega rum endast i ändamål att höja räntan.“

Nu förhåller det sig så, hvilket protokollet kan vitsorda, att jag icke yttrat ett enda ord om Riksbankens utlåning mot *intecknade skuldebref*, ty dervid har ingenting anmärkningsvärdt före-

Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)

kommit, emedan Riksbanken för sådana lån aldrig tagit högre ränta än sex procent. Men jag har med Riksbankens officiella uppgifter styrkt, att Riksbanken tager *sju* procent för lån på *uppsägning* dervid *annat* hypotek än inteckning blifvit lemnadt såsom säkerhet. Jag har förklaradt mig anse detta vara olagligt och jag vidhåller min åsigt härutinnan.

Herr Ehrenheims nu lemnade upplysning att dylika lån äro *uppsägningslån som icke uppsägas*, utan i sjelfva verket äro stående lån, hvilket icke är förenligt med Riksbankens ändamål, sätter fullmäktiges hela förfaringssätt, i afseende på dessa lånefrågor, i en ännu mera ofördelaktig dager.

Till min glädje hör jag, att Herr Ekman icke velat försvara fullmäktiges åtgärd att den 29 sistlidne November höja depositionsräntan till fem procent; men Herr Ehrenheim, som deltagit i det för allmänna rörelsen skadliga beslutet, har naturligtvis ansett det lämpligt. Den ärade talaren har upplyst, att icke någon särdeles vinst för Riksbanken derigenom uppkommit, och han tyckte "att Riksbanken skall följa med de andra bankerna." Jag ber härvid få erinra, att om Riksbanken icke haft någon fördel af fullmäktiges beslut, så var åtgärden i dubbelt hänseende förfelad, ty att allmänna rörelsen haft känbar olägenhet af ränteförhöjningen, det inses allmänt. Fullmäktige uppgifva i sin berättelse, att Riksbanken den 31 December egde Riksgäldskontorets fyra och en half procents obligationer, lydande å pund sterling, till ett belopp af närmare fyra millioner kronor. Hvarföre såldes icke deraf för en million kronor? så hade penningmarknaden här erhållit en tillökning i penningkapital, då deremot genom den åtgärd, som vidtogs, knappheten i penningmarknaden ökades. Jag tror till och med att ur bankens egen synpunkt, med afseende på dess vinst, det hade varit fördelaktigare att afyttra en del af dessa fyra och en half procents obligationer än att höja depositionsräntan till fem procent. För öfrigt upprepar jag att om, som Herr von Ehrenheim sagt, det är Riksbankens ändamål att följa med och öfverbjuda på inhemska kapital, så bidrager Riksbanken att stegra räntefoten äfven på utlåningen.

Herr Ehrenheim har talat om bankfrihet och i sammanhang dermed äskat fördelen för Riksbanken att ensam få utgifva banksedlar å smärre valörer samt tillagt att Riksbanken icke egde några företrädesrättigheter förtjenta att tala om, men att Riksbanken icke desto mindre anlitat sin kredit i utlandet för att underlätta allmänna rörelsen. Häremot vill jag endast gemäla att Riksbanken har fördelen af att vara statens kassavårdare, och på folioräkning innehar Riksbanken omkring nio millioner kronor räntefritt, hvilket är ett belopp, som motsvarar Riksbankens guld-kassa. Det är ingen liten fördel att hafva en räntefri kassa, när man drifver en stor bankrörelse. Nog kan Riksbanken stå sig i täflan med andra banker, och de förändringar, öfver hvilka jag nu tillåt mig uttala min åsigt, afse alldeles icke att försämra Riksbankens ställning eller minska dess inkomster, utan tvärt om att göra den till en *centralbank*, som kunde blifva ett verkligt stöd

för den allmänna rörelsen. Beträffande det uppgifna förhållande att Riksbanken anlitat sin utländska kredit för att underlätta allmänna rörelsen, ber jag få hänvisa till de officiella uppgifterna från samtliga bankinrättningar i riket, och derur kan en hvar inhemta att de enskilda bankerna och kreditaktiebolagen gjort tio gånger så mycket för att medla emellan utlandets och vår egen penningmarknad.

*Granskning
af Riks-
bankens för-
valtning.
(Forts.)*

Slutligen vill jag blott tillägga några ord med anledning af Herr ordförandens i Banko-Utskottet yttrande, att jag kunnat väcka motioner om ändringar i Bankoreglementet; förmodligen i stället för att nu erinra om behovet deraf.

Det vet jag nog att jag kunnat göra, men jag vet också, att uti den af Riksdagen meddelade instruktion för Banko-Utskottet står der tydligen att Utskottet bör öfverse de bestämmelser, som äro gällande för Riksbankens förvaltning och att Utskottet bör göra förslag, om nödiga ändringar uti Bankoreglementet. Såsom en bland många andra oegentliga bestämmelser vill jag uppläsa 14 § 3 mom. i Bankoreglementet så lydande: "Utländsk kredit i form af lån eller kreditiv må begagnas till belopp af högst tolf millioner kronor; och har Riksdagen i sådant afseende hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t, uppå fullmäktiges anmälan i ämnet, täcktes låta bemedla det af fullmäktige för Riksbankens säkerhet nödigt ansedda lånet, under den form, som för ändamålet kan finnas erforderlig, samt å ett sådant lån meddela dess nådiga garanti."

Kan det nu vara skäl att låta en sådan bestämmelse stå kvar i Bankoreglementet? Kan man tänka sig någonting mera oegentligt än att, om Riksbanken behöfver låna penningar, skall Kongl. Maj:t uträtta det; hvaremot om Staten behöfver upplåna, skall sådant verkställas genom en Riksdagens delegation, som benämnes Riksgäldsfullmäktige.

Öfverläggningen förklarades slutad och memorialet bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 5, i anledning af väckt motion om ändring i stadgandena rörande tiden, då damlucka skall hållas öppen.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 16 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 15, angående beräkningen af statsverkets inkomster;

N:o 16, i anledning af Riksdagens år 1877 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1875;

N:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af en förre Stationsinspektoren Björkelund ådömd skadeersättning till staten;

N:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af kronohäktesbyggnaden i Alingsås med tillhörande tomt och skogsmark;

N:o 19, i anledning af väckt motion om efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Sara Lisa Danielsdotter;

N:o 20, i anledning af väckt motion om afsöndring af jord från öfverstebostället vid Smålands husarregemente Brevik till byggnadsplats för ett skolhus;

N:o 21, i anledning af väckt motion om beviljande af ett reservationsanslag å 100,000 kronor, att utgå såsom bidrag till uppförande eller förändring af tingshus i domsagor, der Kongl. Förordningen den 17 Maj 1872 hädanefter vinner tillämpning;

N:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter enkan Lovisa Maria Hellström; och

N:o 23, i anledning af nådig remiss, med öfverlemnande af förteckningar öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

Herr Talmannen yttrade, att han, efter samråd med Andra Kammarens Herr Talman, nu finge hemställa, huruvida Kammaren behagade besluta att nästkommande Onsdag den 27 i denna månad företaga val af tjugufyra valmän jemte sex suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret äfvensom suppleanter för desse fullmäktige.

Svarades ja.

Efter tillkännagifvande, att f. d. Kaptenen Fredrik Hederstjerna, hvilken blifvit af Kammaren utsedd att deltaga i den granskning af Statsverkets samt Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som under innevarande år komme att ega rum, i en till Herr Talmannen aflåten skrifvelse anmält sig vara förhindrad att ifrågavarande uppdrag fullgöra; föreslog Herr Talmannen, att val af en revisor i Kaptenen Hederstjernas ställe skulle anställas nästa Lördag den 23 i denna månad, hvilket bifölls.

Herr von Möller erhöU ordet och anförde: Till engelska parlamentet har ett amendement eller tillägg till »the contagious diseases act (animals)» blifvit inlemnad, hvarigenom bestämmes, att all nötboskap, som till Storbritannien införes från främmande ort, skall å landningsstället genast nedslagtas. Första läsningen af denna bill är utsatt till den 5 instundande Mars. Hittills har denna act icke tillämpats å gödboskap införd från Skandinavien, och jag behöfver ej framhålla de olägenheter och förluster, som för Sveriges jordegare skulle uppstå, om det nu i fråga varande amendementet skulle blifva lag. Jag vill blott påpeka, att om handeln med till England från Sverige införd boskap skulle förflyttas från de stora marknadsplatserna till slagterierna å landningsplatserna, den sålunda skulle öfvergå från slagtarne till köttmånglarne, och enhvar som känner förhållandena å den engelska marknaden, skall inse, att de lägre pris, som erhållas för slagtd boskap, skola inverka högst menligt på vår export, ja under den varma årstiden nästan omöjliggöra densamma. Frågan är af allmänt intresse och bör sålunda äfven vara det för Riksdagen, hvarför jag tager mig friheten anhålla, att till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena få framställa följande fråga: »Har Kongl. Utrikes-departementet fäst de förenade rikenas sändebuds uppmärksamhet på denna, i engelska parlamentet nu föreliggande fråga och behagar Hans Excellens Utrikes Ministern för Kammaren meddela, hvad i berörda makt-påliggande ärende blifvit vidtaget?»

Spörsmål till Utrikesministern angående en engelsk bill om nedslagning af importerad boskap å landningsplatsen.

Herr Talmannen hemställde, huruvida Kammaren medgäfvde, att det af Herr von Möller nu gjorda spörsmål finge till Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena framställas; och blef denna hemställan af Kammaren bifallen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr Rappe under tre veckors tid, räknad från den 16 i denna månad.

Anmaldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna memorial och utlåtanden, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 1, i fråga om det Utskott, som bör behandla en motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående omarbetande af krigslagarne;

Banko-Utskottet:

N:o 3, i fråga om användningen af bankovinsten för år 1877;

N:o 4, angående afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 5, angående afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 6, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran;

N:o 7, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran;

Lag-Utskottet:

N:o 6, i anledning af väckta motioner om ändring i Byggningsbalken, kap. 26 § 4;

N:o 7, i anledning af väckt motion om rättighet för afträdare af prestboställe att, derest tillträdare ej vill lösa foder, som är afträdares tillhörighet, deröfver fritt föfoga.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.